

PĒTNIECISKAIS DARBS

**“Civilās aizsardzības sistēmas attīstība Latvijā
no 20.gs. 30.gadiem līdz mūsdienām”**

Sagatavoja:
Latvijas Ugunsdzēsības muzeja
Ugunsdzēsības attīstības izpētes un izglītojošā
darba nodaļas vecākā speciāliste Ilga Pastare

Rīga
2021

Ievads

Civilā aizsardzība kā valsts aizsardzības sistēmas sastāvdaļa attīstības gaitā pilnveidojusies, sākot no 1934.gadā Latvijā ieviestās vietējās pasīvās pretgaisa aizsardzības sistēmas līdz mūsdienām. Pēc Latvijas iekļaušanas PSRS sastāvā, darbojās Padomju Savienībā saistošie likumi par civilo aizsardzību. 1956.gadā vietējo pasīvās pretgaisa aizsardzību iekļāva valsts aizsardzības sistēmā. 1961.gadā šo sistēmu transformēja par civilo aizsardzību, uzdodot aizsargāt iedzīvotājus un tautsaimniecību kara apstākļos, kā arī miera laika katastrofu gadījumā. Pēc Černobiļas atomelektrostacijas avārijas, Ukrainā, zemestrīces Armēnijā un citām postošām katastrofām par civilās aizsardzības galveno prioritāti noteica gatavību likvidēt miera laika avāriju un katastrofu sekas.

Pēc neatkarības atjaunošanas Latvijā civilās aizsardzības sistēma ir reorganizēta, ņemot vērā konkrētus vietējos apstākļus un iespējamās apdraudējumus.

Pētnieciskais darbs sniedz liecību par to, cik liela uzmanība no 1930.-1980.gadiem tika veltīta valsts aizsardzības spēju nostiprināšanai pretinieka pēkšņa kodoluzbrukuma gadījumā, kā arī iepazīstināt ar civilās aizsardzības sistēmu, kāda tā ir šodien...

I daļa

Vietējā pasīvā pretgaisa aizsardzība

Saturs

Ženēvas Konvenciju par civilpersonu aizsardzību kara laikā

Vietējā pasīvā pretgaisa aizsardzība

Iedzīvotāju izglītošana

Iedzīvotāju kolektīvā aizsardzība 1930.gados

Iedzīvotāju individuālā aizsardzība

Pasīvās gaisa aizsardzības manevri Pirmās Latvijas laikā

Vietējā pasīvā pretgaisa aizsardzība

Padomju okupācijas laikā

Vācu okupācijas laikā 1941.-1944.g.g.

Pēc Otrā pasaules kara

Iedzīvotāju iesaistīšana OSAAVIAHIM atmiņēšanas darbos

Lielāku vērību pretgaisa aizsardzībai

Spēcīga sanitārā kopa — katras Sarkanā Krusta organizācijas lepnums!

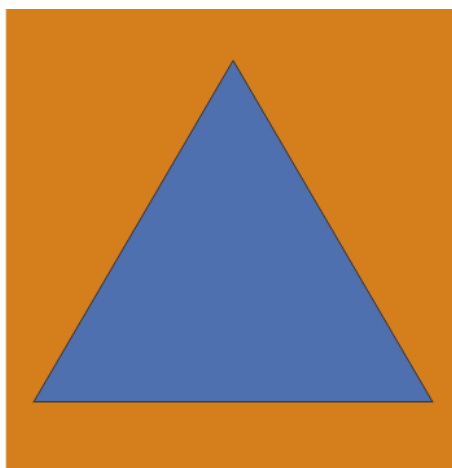
Ženēvas Konvenciju par civilpersonu aizsardzību kara laikā

1864.gada 22.augustā 12 valstis parakstīja pirmo Ženēvas Konvenciju par palīdzības sniegšanu bruņotos konfliktos cietušajiem. 1867.gadā Ženēvas konvencijai pievienojās arī Krievija, kuras sastāvā tolaik atradās Latvija.

Otrais Pasaules karš, kurā dzīvību zaudēja daudzi miljoni cilvēku, apliecināja nepieciešamību aizsargāt civiliedzīvotājus, tāpēc daudzu valstu pārstāvji 1947.gada aprīlī pulcējās Ženēvā, lai izstrādātu šo jautājumu regulējošu konvenciju.

Pēc vairākiem sagatavošanas posmiem, 1949.gada 12.augustā Diplomātiskajā konferencē Ženēvā, pieņēma IV Ženēvas Konvenciju par civilpersonu aizsardzību kara laikā, kas stājās spēkā 1950.gada 21.oktobrī. Konvencija noteic sevišķu aizsardzību civiliedzīvotājiem, sievietēm un bērniem, kā arī aizliedz bezmērķīgu personiskā īpašuma, sabiedrisko, kooperatīvo organizāciju un valsts īpašuma iznīcināšanu.

Ar Konvencijas I protokola 66.panta 4.paragrāfu apstiprināta starptautiskā civilās aizsardzības atšķirības zīme - zils vienādsānu trīsstūris uz oranža pamata.

Ženēvas Konvenciju ratificējušas 195 valstis.

Starptautiskās civilās aizsardzības organizācijas (ICDO) Ģenerālā asambleja ar 1990.gada 18.decembra lēmumu pasludināja 1.martu par Pasaules Civilās aizsardzības dienu.

Latvijas Republika Ženēvas Konvencijai pievienojās 1991.gada 20.novembrī.

Vietējā pasīvā pretgaisa aizsardzība

Pēc Pirmā Pasaules kara beigām un Latvijas valstiskās neatkarības iegūšanas galvenie uzdevumi bija valsts vadības struktūru izveide, normatīvitiesiskās bāzes izstrāde, dažādu normatīvo dokumentu sagatavošana, ņemot vērā citu valstu pieredzi. Tika dibināti diplomātiskie, ekonomiskie un citi sakari ar citām valstīm.

Tai pašā laikā, jau 30 – tajos gados, veidojās sarežģītas attiecības dažu Eiropas valstu vidū ar dažādām teritoriālām pretenzijām, kas bieži radīja saspringumu attiecīgu valstu starpā. Sākās nelieli starpvalstu konflikti ar ieroču pielietošanu un citu teritoriju iekarošanu.

Ņemot vērā tālāku ieroču modernizāciju, aviācijas attīstību un tās plašāku pielietošanu kara darbības gaitā, arī Latvijā tika pievērsta uzmanība iedzīvotāju aizsardzībai pret iespējamām aviācijas uzbrukumiem ar indīgo vielu pielietošanu. Bija skaidrs, ka aviācijas uzlidojumi kara gadījumā būs viens no bīstamākajiem uzbrukuma veidiem, kas skars ne tikai armiju, bet arī civiliedzīvotājus, tāpēc tika nolemts apmācīt iedzīvotājus, lai samazinātu iespējamo upuru skaitu.

Vēstures avotos minēts, ka 1934.gada martā, Latvijā pirmo reizi Zemkopības ministrijas veterinārā pārvalde, sadarbībā ar kara resora attiecīgiem speciālistiem un universitātes mācības spēkiem rīkoja triju dienu Pretgāzu aizsardzības kursus trijās maiņās civiliem veterinārārstiem un feldšeriem, apmācot, kā aizsargāt plašākos apmēros zirgus, govīs un citus mājkuštonus lauku sētās no kaujas gāzēm varbūtējā kara gadījumā. Toreiz pretgāzu aizsardzība bija maz popularizēta.

Pēc Latvijas Valsts prezidenta K. Ulmaņa 1934.gada 15.maija apvērsuma tika pieņemts lēmums, ka pasīvās gaisa aizsardzības mācībās jāapgūst iemaņas, noderīgas ne tikai kara laika apstākļos, bet arī ikdienišķās situācijās, lai pasargātu pilsoņu dzīvību, veselību un mantu miera apstākļos.

Pasīvās gaisa aizsardzības organizāciju Latvijā sākumā plānoja Armijas štāba Operatīvā daļa, vēlāk Artilērijas inspektora štābs. 1934.gada 20.oktobrī pieņēma likumu par pasīvo gaisa aizsardzību pret uzbrukumiem no gaisa, un 1935.gadā armijā nodibināja Pasīvās gaisa aizsardzības priekšnieka posteni, pasīvās gaisa aizsardzības dienestu pakļaujot gaisa aizsardzības priekšniekam, šajā amatā iecēla pulkvedi Jāni Ozolu.

Pasīvās gaisa aizsardzības
priekšnieks L. k. o. k.
pulkvedis Jānis Ozols,
1935.gada augusts

Likums par pasīvo aizsardzību pret uzbrukumiem no gaisa.

1. Zaudējumu samazināšanai starp iedzīvotājiem no ienaidnieka gaisa uzbrukumiem un šādu uzbrukumu seku likvidēšanai valstī organizējama pasīvā aizsardzība pret uzbrukumiem no gaisa.

2. Pasīvā aizsardzībā ietilpst:

- 1) noorganizēt gaisa novērošanu, traucēšus un maskošanu;
- 2) ierīkot drošas telpas pret gāzēm un bumbām;
- 3) noorganizēt palīdzību cietušiem.

3. Iepriekšējā (2.) pantā minētās aizsardzības noorganizēšanai un izpildīšanai Kara un Iekšlietu ministrijas, sazinā ar Satiksmes ministriju, izstrādā aizsardzības plānu, kuŗu apstiprina Ministru kabinets.

4. Pasīvās aizsardzības plāna izvešana dzīvē piekrīt Iekšlietu ministrijai, bet dzelzceļu teritorijā — Satiksmes ministrijai. Līdzekļus šīm valadzībām dod:

- 1) valsts iestāžu un uzņēmumu aizsardzībai — attiecīgās ministrijas;
- 2) pašvaldības iestāžu un uzņēmumu, kā arī iedzīvotāju aizsardzībai — vietējās pašvaldības;
- 3) privāto rūpniecības un pārējo uzņēmumu aizsardzībai — šo uzņēmumu īpašnieki.

5. Kara ministrijas norādītās pilsētās un bieži apdzīvotās vietās valsts, pašvaldību, sabiedrisko un rūpniecības iestāžu dienesta un dzīvojamās ēkas aizsardzībai pret gaisa uzbrukumiem jāierīko drošas telpas.

Privātos dzīvojamos namos, sākot ar 25 istabām, namsaimniekiem jāierīko pret gāzēm drošas telpas.

Jaunbūvēs pret gaisa uzbrukumiem un gāzēm drošas telpas jāparedz jau pie būvplānu apstiprināšanas. Kara ministrija sazinā ar Iekšlietu ministriju var noteikt pilsētu daļas un atsevišķas ēkas, uz kuŗām šie noteikumi neattiecas.

6. Pasīvās aizsardzības plāna izvešanu dzīvē pārbauda Kara ministrija.

Rīgā, 1934. g. 20. oktobrī.

Valsts prezidents A. Kviesis.

1934. gada 11.oktobrī tika izdots „Likums par pasīvo aizsardzību pret uzbrukumiem no gaisa” (valdības Vēstnesis 1934.g. Nr.238)

Likumā galvenā uzmanība bija pievērsta aizsardzībai kara laikā, tās teorētisko nodrošināšanu uzticēja Kara ministrijai, bet praktisko realizāciju — Iekšlietu ministrijai.

1936.gada maijā Ministru kabinets apstiprināja Valsts pasīvās gaisa aizsardzības plānu, kurā bija noteikti visi uzdevumi un to izpildes secība.

Pasīvās gaisa aizsardzības orgānu sadarbību valsts mērogā nodrošināja Kara ministrija, kas arī izdeva vadošās instrukcijas un noteikumus pasīvai aizsardzībai.

Saskaņā ar pasīvās gaisa aizsardzības plānu Latvija bija sadalīta rajonos, arī katrai pilsētai piešķirot atsevišķu rajona statusu. Rajonu priekšniekiem bija uzdots izstrādāt un pildīt sava rajona Pasīvās gaisa aizsardzības plānu.

Valsts pasīvās gaisa aizsardzības plāns noteica, ka pirmām kārtām pret uzbrukumiem no gaisa nodrošināmi vairāk apdraudēti rajoni un objekti galvaspilsētā un apriņķu pilsētās un tikai pēc tam aizsardzība pakāpeniski izveidojama pārējās pilsētās un ciemos.

Pasīvās aizsardzības organizācijā ietilpa daudzi dienesti ar tiem noteiktiem uzdevumiem:

- Novērošanas trauksmes dienestam bija uzdots apkalpot novērošanas un trauksņa posteņus un pildīt sakarnieku dienestu;
- Kārtības dienestam pārraudzīt gaismas izdzēšanu; apsargāt atstātās mantas un dzīvokļus; ierobežot saindētos rajonus; novērst paniku un regulēt patvertņu izmantošanas kārtību;
- Sanitārās palīdzības dienestam sniegt pirmo palīdzību cietušajiem; nogādāt cietušos tālākai ārstēšanai; nogādāt drošībā pamestus bērnus un slimniekus; pārbaudīt saindētā rajonā esošos pārtikas krājumus un ūdeni un dezinficēt saindētos apģērbus un veļu;
- Degazācijas dienestam izlūkot un noteikt saindēto rajonu robežas; veikt degazāciju saindētā apvidū, dzīvokļos un citās telpās; iznīcināt saindētos pārtikas krājumus; novākt un iznīcināt neizsprāgušo munīciju; pārraudzīt kārtību patvertnēs; noņemt un nosūtīt izmēģināšanai ķīmisko kaujas vielu paraugus;
- Ugunsdzēsējiem - apdzēst ugunsgrēkus; novākt drupas un atjaunot satiksmi; atbrīvot aizsprostotās ēkas un patvertnes;
- Tehniskās palīdzības dienestam novērst bojājumus ūdens, elektrības, gāzes un kanalizācijas tīklā; dod vajadzīgo darba spēku dažādu tehnisko bojājumu novēršanai;
- Apgādes dienestam pārzināt pasīvās aizsardzības mantu un materiālu iegādi un piegādi; sniegt palīdzību bezpajumtniekiem un bez pārtikas palikušiem iedzīvotājiem; pārzināt un sadalīt papildu darba spēku un transporta līdzekļus.

Katra pilsoņa pienākums bija sekmēt valsts pasīvo gaisa aizsardzību, ja ne tieši piedaloties pasīvās aizsardzības darbā, tad katrā ziņā sagatavojoties personīgai aizsardzībai (pašaizsardzībai).

Valsts un pašvaldību iestādēm bija uzdots pasīvai aizsardzībai pret gaisa uzbrukumiem sagatavot valsts ierēdņus un pašvaldību darbiniekus, par augstāko mācību iestāžu audzēkņu sagatavošanu pasīvās aizsardzības dienestam savā nozarē rūpējās mācību iestāde, paredzot katrai specialitātei piemērotu kursu. Kursu programmas izstrādāja mācību iestādes saziņā ar Kara ministriju. Par skolu jaunatnes sagatavošanu pašaizsardzībai pret gaisa uzbrukumiem bija uzdots rūpēties Izglītības ministrijai. Apmācības noteikumus izdeva Izglītības ministrija saziņā ar Kara ministriju.

Iedzīvotāju apmācībai pašaizsardzībai pret gaisa uzbrukumiem rīkoja kursus, priekšlasījumus u. tml., par kuru sarīkošanu rūpējās rajona pasīvās aizsardzības priekšnieks, kas arī paredzēja šim nolūkam vajadzīgo budžetu. Publiski priekšlasījumi pasīvās aizsardzības rajona robežās bija atļaujami tikai saziņā ar vietējo rajona pasīvās aizsardzības priekšnieku.

Praktiskos vingrinājumus un demonstrācijas veica pēc īpaši izstrādāta plāna, ko apstiprināja Armijas komandieris.

Civiliedzīvotāju pasīvās gaisa aizsardzības ugunsdzēsības komanda.

Vietējās pasīvās gaisa aizsardzības galvenie uzdevumi bija brīdināt iedzīvotājus par ienaidnieka aviācijas uzlidojumiem, nodrošināt apdzīvotu vietu un objektu apgaismojuma maskēšanu tumsā, ierīkot patvertnes, veikt glābšanas darbus, uzturēt kārtību, izveidot medicīniskās palīdzības punktus, sniegt sanitāro palīdzību, veikt degazēšanas darbus, konstatēt un likvidēt ugunsgrēkus, novērst tehnisko ierīču un komunikāciju bojājumus u.c.. Bija noorganizēts novērotāju tīkls visā valstī, kas daļēji darbojās jau miera laikā. Ziņojumus nodeva telefoniski. Bija pieņemts īpašs kods. To pieteicot, telefona iestādes nebrīvajās līnijās pārtrauca sarunas un deva savienojumu ar Armijas štāba telefona centrāli. Bija izstrādāta arī trauksmju izziņošanas sistēma.

Vietējā pasīvā gaisa aizsardzība bija pakļauta Iekšlietu ministrijai.

Jau pašā sākumā Kara ministrija noteica, ka mācības vispirms jāorganizē Rīgā, kur ir vislielākais iedzīvotāju blīvums un tikai pēc tam aprīņķu pilsētās.

Iedzīvotāju izglītošana

Ar iekšlietu ministra V.Gulbja rīkojumu 1936.gada 15.oktobrī Aizsargu namā sāka darboties pasīvās gaisa aizsardzības skola. Tā bija pirmā šāda veida skola Baltijas valstīs.

Saskaņā ar pasīvās gaisa aizsardzības plānu, par skolas priekšnieku nozīmēja pasīvās gaisa aizsardzības priekšnieku - policijas inspektoru J.Ķīseli. Skolas pārziņa pienākumus bija uzdots pildīt iekšlietu ministrijas pretķīmiskās aizsardzības pārzinim inženierim V.Osītim. Par skolas lektoriem apstiprināja pulkvedi Ed. Ozolu, pulkvežleitnantu K.Dušultu, inženieri A.Bučinski, doc. Maizīti, brandmeistaru Eduardu Lapovicu un Dr. Brūveri.

Pasīvās gaisa aizsardzības skolas apmācības bija paredzētas divu nedēļu ilgosursos, kas atkārtojās katru mēnesi. Skola teorētiski un praktiski sagatavoja valsts un pašvaldību iestāžu, uzņēmumu, autonomo iestāžu u.c. vadošo personālu pasīvai gaisa aizsardzībai.

Skolas pirmos divnedēļu kursus apmeklēja dzelzceļnieki, aizsargi un policijas darbinieki.

Līdz 1938.gadam skolu bija pabeiguši 765 instruktori, kas savās darba vietās bija apmācījuši 17 000 valsts un pašvaldību darbinieku.

Vēlāk šādus kursus atklāja citās Latvijas pilsētās.

Pasīvas gaisa aizsardzības apmācība Liepājā. Kursu dalībnieki pie galda, uz kura izvietoti aizsardzības līdzekļi pret gāzu uzbrukumiem, 1937.gada oktobris.

Iedzīvotāju izglītošanai rīkoja arī pasīvās gaisa aizsardzības dienu, kura dažreiz noslēdzās ar dejām vai zaļumballi.

**Latvijas aerokluba Lutriņu nodaļa,
Lutriņu aizsargu nodaļa un Lutriņu pagasta valde**

rīko Jaunmuižā, 1938. g. 23. janvārī

pasīvās gaisa aizsardzības dienu

Plkst. 14 Uguns bumbas un ķīmiskie kaujas paņēmieni ar lidmašīnu piedalīšanos. Uguns bumbu dzēšana un tās līdzekļi. Saindēto laukumu degazēšana, pretķīmisko aizsarglīdzekļu demonstrēšana u. c.

Plkst. 17 Referāts.

Plkst. 18 Aizsargu štaba filma „Gāzes“

Programmu vadīs un paskaidrojumus sniegs pasīvās gaisa aizsardzības apr. priekšnieka palīgs, gāzu virsnieks **N. Dine.**

Plkst. 20 DEJA

Pamatojoties uz Valsts pasīvās aizsardzības plānu pret uzbrukumiem no gaisa Latvijas Republikā dažu gadu laikā bija izdoti vairāki Ministru kabineta noteikumi un instrukcijas.

1936.gada 2.decembrī kara ministrs ģenerālis J.Balodis apstiprināja “Noteikumus par gāzmasku un aizsargtērpu pārbaudi” (apstiprināti uz valsts pasīvās aizsardzības plāna pret uzbrukumiem no gaisa 29. panta pamata).

Noteikumi paredzēja, ka atsauksmes par brīvai tirdzniecībai paredzēto gāzmasku un aizsargtērpu noderību pasīvai gaisa aizsardzībai pieprasāmas no pasīvās gaisa aizsardzības priekšnieka, pievienojot pārbaudei parauga komplektu. Paraugu tehnisko pārbaudi izdara apgādes pārvaldes bruņošanās daļa, bet tehniskiem noteikumiem atbilstošo paraugu noderību pasīvai aizsardzībai novērtē sevišķa komisija. Tās lēmumus apstiprina kara ministrs. Noteikumos bija norādīti gāzmasku, t.sk. respiratoru un aizsargtērpu pārbaudes tehniskie noteikumi.

Iedzīvotāju kolektīvā aizsardzība 1930.gados

Lai samazinātu zaudējumus civiliedzīvotāju vidū ienaidnieka uzbrukuma gadījumos no gaisa, likums „Par pasīvo aizsardzību pret uzbrukumiem no gaisa” paredzēja drošu telpu ierīkošanu pret gāzēm un bumbām- t.s. patvertnes.

Patvertnes bija ierīkojamas Kara ministrijas norādītajās pilsētās un ciemos, valsts, pašvaldību, sabiedrisko un rūpniecības iestāžu dienesta un dzīvojamajās ēkās. Privātajos dzīvojamajos namos ar 25 un vairāk dzīvojamajām telpām patvertnes ierīkoja namsaimnieki.

Jaunbūvēs patvertņu ierīkošana bija paredzēta jau būvplānos.

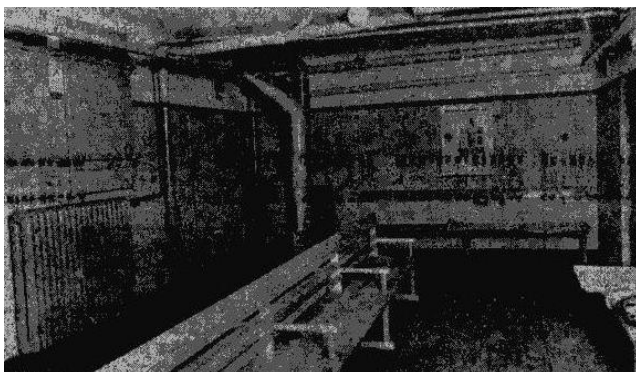
Projektējot jaunas patvertnes vai pielāgojot telpas patvertnes prasībām, bija jāvēlta vērība šo telpu lietderīgai izmantošanai (saimniecības vajadzībām), lai nesadārdzinātu to ekspluatāciju.

1937.gadā tika publicēta instrukcija par patvertņu ierīkošanas kārtību dzīvojamajās mājās (Vald.Vēstn. 1937.g., 68 nr.), kas noteica, ka iedzīvotāju kolektīvās aizsardzības patvertnes var būt speciāli atsevišķi izbūvētas vai ierīkotas pastāvošās ēkās kā pielāgotās telpas.

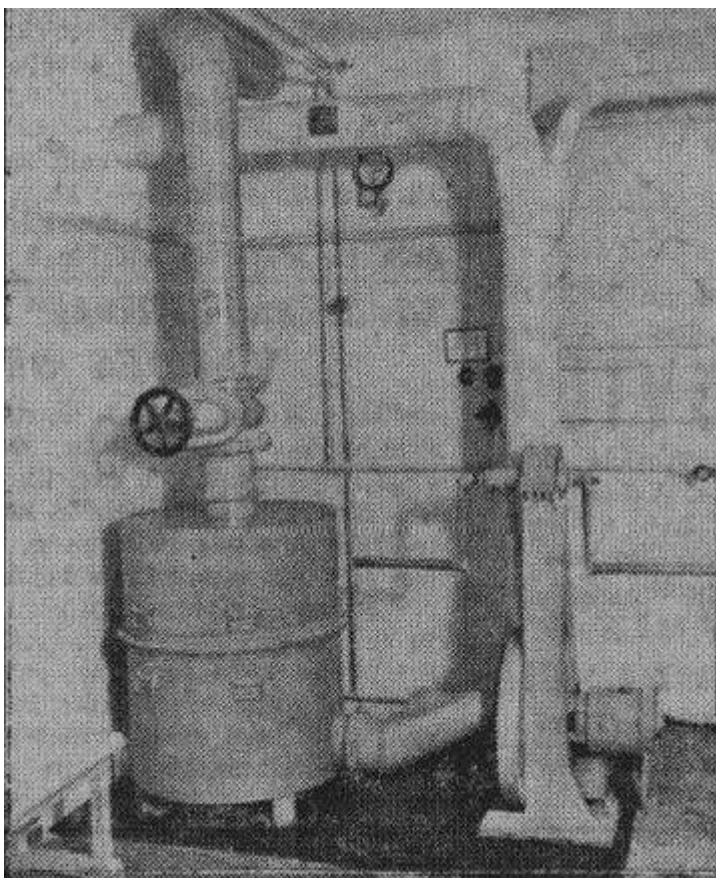
Lai patvertnes atbilstu norādītajiem uzdevumiem, tika noteiktas attiecīgas telpu izturības prasības un nepieciešamais aprīkojums minimālo dzīves apstākļu nodrošināšanai, kā arī, medicīniskās palīdzības sniegšanai.

1937.gada pavasarī Sarkanā krusta žēlsirdīgo māsu skolas jaunceltņē Rīgā, Jāņā Asara ielā 3, izbūvēja pirmo moderno patvertni-ambulanci ar ietilpību

300 cilvēkiem. Plašās ēkas pazemes telpas klāja 40 cm biezi dzelzsbetona griesti, kuru katrs kvadrātmeters spēja izturēt 2000 kg slodzi.

Moderni izbūvētās gāzu patvertnes Sarkanā Krusta žēlsirdīgo māsu skolas namā

Aparāti, kas filtrē saindēto gaisu un izdala telpās tīru gaisu

Patvertne bija iekārtota pagraba telpās, ar divām ieejas durvīm ēkas abās pusēs. Durvis bija masīvas, hermētiski noslēgtas ar blīvgumijām un īpašiem aizbīdņiem. Logi no iekšpuses cieši noslēgti ar dzelzs slēgļiem, lai telpā neiekļūtu granātu šķembas.

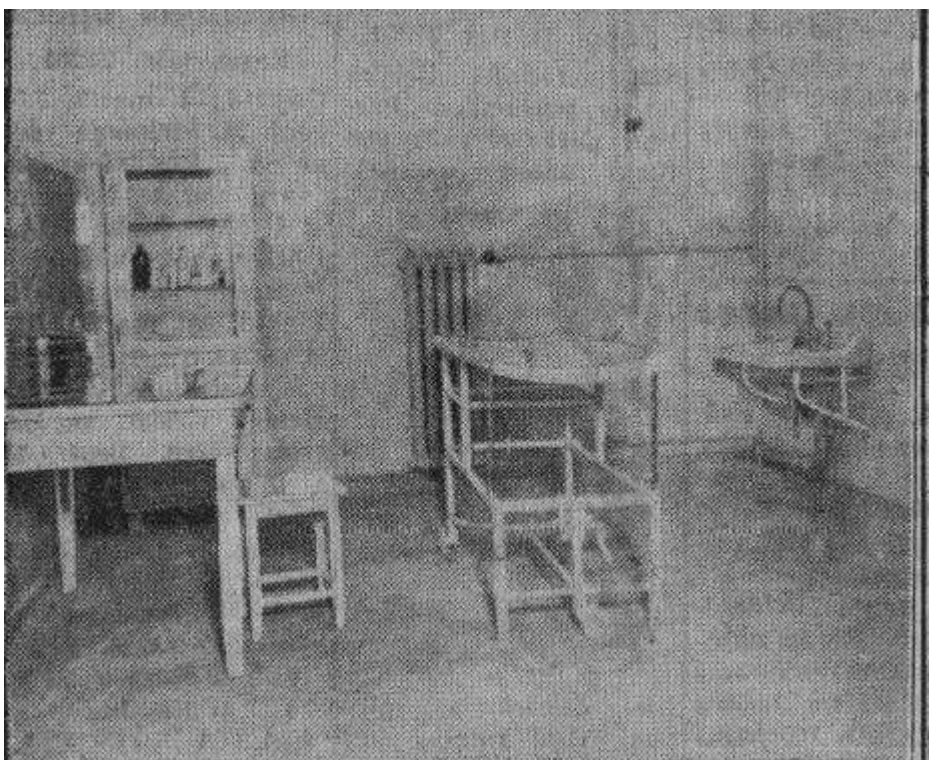
Pagrabs bija dalīts divās daļās — vienā pusē palīdzības sniegšanai saindētiem ar fosgēnu, bet otrā ar iprīta gāzēm, sievietēm un vīriešiem paredzēti atsevišķi nodaļējumi.

Gaisu piegādāja īpaša mašīnērija (filtrī), kas saindēto gaisu atindējot filtrēja caur aktivizētām oglēm. Gaisa spiediens telpās vienmēr bija augstāks par atmosfērisko, tāpēc gāzes no āra ieplūst nevarēja. Patvertnes mašīnēriju darbināja pilsētas tīkla elektriskā strāva, bet ja tās piegāde būtu traucēta, tad bija uzstādīts dīzelģenerators.

Patvertnē bija ierīkots ūdensvads, kas bija pieslēgts pilsētas tīklam, rezerves ūdens katls, un vēl rezerves boilers apm. 10 stundu patēriņam.

Bija ierīkota īpaša kamera saindētā apģērba dezinfekcijai, vannas un citas labierīcības.

Patvertnē bija iekārtota ambulance, kur atradās aparāti mākslīgai elpošanai, operāciju galds steidzamām operācijām, medikamenti un viss vajadzīgais ievainojumu pārsiešanai. Aiz ambulances bija vairākas telpas, kur uzturēties patvēruma meklētājiem: cietušos bija paredzēts izvietot gultās, bet pārējos uz soliēm. Atsevišķs nodaļējums bija paredzēts mātēm ar zīdaiņiem.

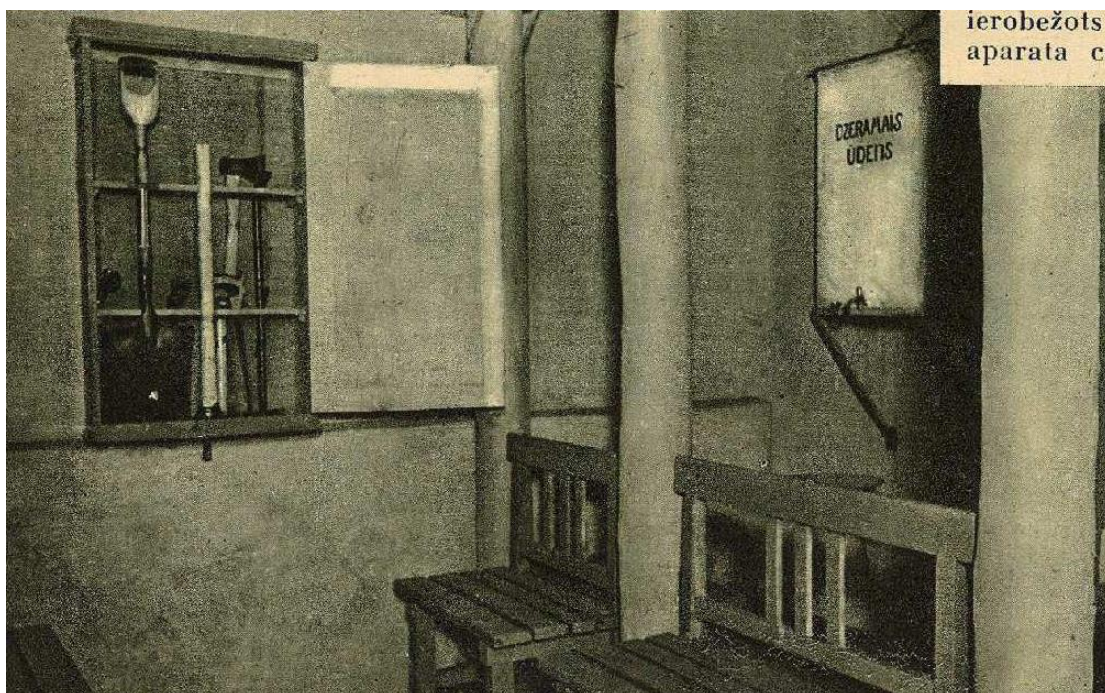
Operāciju telpa pretģazu patvertnē

Jaunbūves pagrabā pavisam bija divi šādu telpu kompleksi: viens, mazākais — žēlsirdīgo māsu skolai (100 cilv.) , bet lielākais rajonu ambulancei un iedzīvotājiem (200 cilv.). Smagāku gāzu aizturēšanai durvīm starp telpām bija izbūvēti augsti sliekšņi.

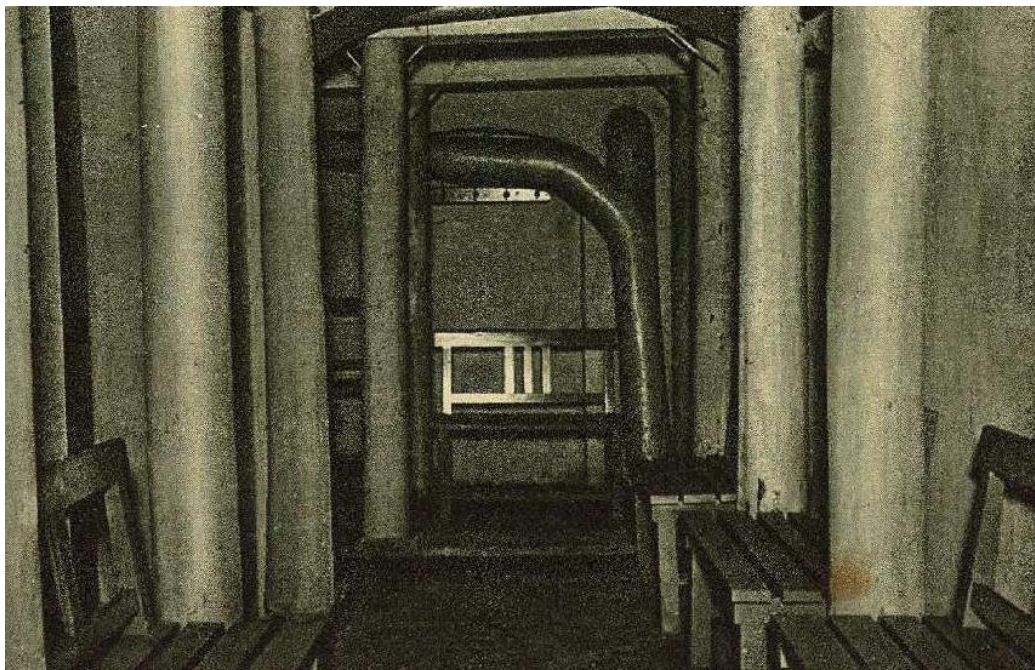
Gāzu patvertne bija pieejama publikas un ekskursantu apskatei. Aizsardzībai no gāzēm Rīga bija sadalīta 15 rajonos un katrā rajonā bija ieplānots izbūvēt pēc šāda parauga gāzu patvertni un ambulanci. Turpmāk tādas patvertnes - ambulances bija paredzēts ierīkos arī citās lielās jaunceltnēs.

1937.gada septembrī Latvijas Sarkanā Krusta modernajā pretgāzu patvertnē notika pasīvās gaisa aizsardzības kursi, kuros piedalījās 60 Sarkanā Krusta darbinieki.

Savukārt, 1938.gada septembrī, iedzīvotājiem publiskai apskatei atvēra Iekšlietu ministrijas nama pagrabā izbūvēto gāzu patvertni, kuru ieteica kā paraugu namsaimniekiem, kuri savos namos vēlējās iekārtot patvertnes.

Katrā gāzdrošā patvertnē nepieciešams dzeramais ūdens, kā arī darba rīki izejas atrakšanai (ja šāviņi patverti aizber)

Iekšlietu ministrijas pagrabā izveidota patvertne, 1938.g.

Pamatojoties uz Valsts pasīvās aizsardzības plāna pret uzbrukumiem no gaisa 37. un 38. p. p.) 1938.gada 20.septembrī pieņēma trīs noteikumu projektus un instrukciju-

Noteikumi pasīvās gaisa aizsardzības dienestam valsts, pašvaldības, sabiedriskās un dzīvojamās ēkās noteica atsevišķu ēku p. g. aizsardzības organizāciju, tās locekļu pienākumus un uzdevumus.

Noteikumi iedzīvotājiem par izturēšanos uzbrukumu gadījumos no gaisa paredzēja, pirmkārt, pilsoņu rīcību, kādai tai jābūt, kad pasīvās gaisa aizsardzības vadība ir brīdinājusi par iespējamu uzbrukumu. Sīki apskatīti visi sagatavošanās darbi, ūdens, pārtikas un drēbju iespējami droša un parocīga novietošana utt., doti norādījumi, kā izturēties un rīkoties uz ielām un mājās pēc tam, kad jau atskanējuši trauksmes signāli un, beidzot, kas darāms gaisa uzbrukuma laikā un pēc tam.

Iepriekš minētos noteikumus papildināja „Noteikumi par apgaismošanas regulēšanu pret uzbrukumiem no gaisa”, kuros ietverti tehniskas dabas norādījumi par ārējo, telpu un satiksmes līdzekļu ierobežotu apgaismošanu un pilnīgu aptumšošanu, lai naktī uzbrūkošām lidmašīnām padarītu neiespējamu kāda apvidus vai atsevišķa mērķa atrašanu.

Noteikumi bija izdoti ar mērķi sagatavot un iesaistīt pilsoņus pasīvā gaisa aizsardzībā. Veicināt pilsoņos kopības, savstarpējās palīdzības un solidaritātes sajūtu; veicināt pašdisciplīnu, apgūt prasmes strādāt komandā, iepazīstināt ar pirmās palīdzības sniegšanas vietām, ar apgaismošanas regulēšanu un kustības ierobežojumiem pilsētā.

Raugoties no ugunsdrošības viedokļa bija izstrādāta Instrukcija dzīvojamo ēku bēniņu telpu pielāgošanai pret uzbrukumiem no gaisa.

Šīs instrukcijas prasību realizēšanai bija dots viens gads, lai pilsoņi pakāpeniski varētu izvākt t.s. lūžņas no bēniņiem, rajonu priekšniekiem tika dotas tiesības to organizēt pa apakšrajiem atsevišķos termiņos, lai neapzinīgākie pilsoņi neaizkavētos līdz pēdējam termiņam.

Izstrādājot noteikumus un instrukciju, bija ņemta vērā pasīvā gaisa aizsardzībā iegūtā pieredze citās valstīs un attiecīgi pielāgota Latvijas apstākļiem. **Jo apzinīgāk pilsoņi to pildītu un iegaumētu, jo lielāka būtu viņos drošības sajūta miera laikā un īsta drošība nopietnā pārbaudījuma brīdī.**

Iedzīvotāju individuālā aizsardzība

1938.gada 28.septembrī Valsts un Ministru Prezidents Kārlis Ulmanis izsludināja Likumu par iedzīvotāju apgādi ar tautas gāzmaskām. Šis bija viens no svarīgākajiem likumiem Pasīvās aizsardzības pret uzbrukumiem no gaisa „Pašaizsardzība” sistēmā.

Likums noteica, ka pilsētās, ciemos, satiksmes un rūpniecības centros, kur organizēta pasīva gaisa aizsardzība, visiem iedzīvotājiem, izņemot tos, kas apgādāti ar dienesta gāzmaskām, uz sava rēķina jāiegādājas tautas gāzmaskas.

Atvieglojot iedzīvotājiem tautas gāzmasku iegādi, jaunais likums noteica, ka kara ministrs noteic ne tikai gāzmasku iegādes kārtību, bet arī gāzmasku cenu. Ar to gāzmasku iegādes iespēja būtu nodrošināta visiem iedzīvotājiem.

Saskaņā ar likuma 2.pantu, 1938.gada 15.decembrī tika izdota „Instrukcija pie likuma par iedzīvotāju apgādi ar tautas gāzmaskām”.

Instrukcijas 1.pants noteica, ka ar dienesta gāzmaskām jāapgādā ugunsdzēsēji, ārējā dienesta policijas darbinieki, pasīvās gaisa aizsardzības dienesta personāls un komandas. Ar dienesta gāzmaskām apgādājamo sarakstus apstiprināja pasīvās gaisa aizsardzības priekšnieks.

Tālāk instrukcija noteica gāzmasku tirdzniecības un iegādes kārtību pārējiem iedzīvotājiem, gāzmasku glabāšanas un reģistrācijas kārtību, kā arī citus jautājumus par gāzmasku ražošanu un atbildību par ļaunprātīgu bojāšanu.

Pasīvās gaisa aizsardzības plāns noteica, ka tirdzniecībā esošajām tautas gāzmaskām un citiem aizsardzības līdzekļiem jāatbilst tieši tādiem paraugiem, kas izstrādāti pēc kara ministra iepriekš apstiprinātiem noteikumiem.

Pēc ilgākām pārbaudēm 1938.gada vasarā pieņēma tehniskos noteikumus un izstrādāja gāzmaskas paraugus.

Nākošais solis pasīvās gaisa aizsardzības plāna izpildē bija gāzmasku ražošanas nodrošināšana valsts mērogā. 1938.gada nogalē viens no lielākiem valsts rūpniecības uzņēmumiem — Valsts elektrotehniskā fabrika (VEF) uzsāka gāzmasku izgatavošanu. Gāzmasku ražošana valsts uzņēmumā garantēja drošību, ka gāzmaskas izgatavos kvalitatīvas un pietiekošā skaitā, jo katru gāzmasku pirms izlaišanas no fabrikas rūpīgi pārbaudīja pēc apstiprinātiem noteikumiem. Izveidojot tautas gāzmaskas paraugtipu, tika ņemtas vērā visas ķīmiskā uzbrukuma iespējamības.

Sākumā šī likuma izpildes normas skāra tikai Rīgas un apriņķu pilsētu iedzīvotājus.

Kā nākošais uzdevums Pasīvās gaisa aizsardzības plāna sekmīgai izpildei bija iedzīvotāju sagatavošana paš aizsardzībai un gāzmasku lietošanai, t.sk. kopšanai un glabāšanai.

Šādu apmācību rīkošanai sagatavoja instruktorus. Bija paredzēts, ka iegādātās tautas gāzmaskas iedzīvotāji katrā laikā varēs nodot pārbaudei īpašās gāzmasku noliktavās, kuras ierīkos visās pilsētās, kur būs uzsākta iedzīvotāju apmācība.

VEF 1939. gadā ražotā tautas gāzmaska (LUM 9367)

Likumā un attiecīgās instrukcijās tika noteikta rīcības kārtība, sniedzot „Pirmo palīdzību” ievainotajiem atkarībā no ievainojuma veida, kā arī sniedzot palīdzību saindēšanās gadījumā ar ķīmiskām kaujas vielām.

Pasīvās gaisa aizsardzības manevri Pirmās neatkarīgās Latvijas laikā

Pirmos pasīvās gaisa aizsardzības manevrus Latvijā rīkoja 1938.gada 17.oktobrī, Cēsīs. Tajos piedalījās ne tikai karaspēka daļas, bet arī pilsētas iedzīvotāji. Manevrus vadīja kara ministrijas pasīvās gaisa aizsardzības priekšnieks plkv. Ozols un Iekšlietu ministrijas pasīvās gaisa aizsardzības priekšnieks, policijas inspektors J.Ķīselis.

Laikraksta Rīts, Nr.288 (18.10.1938) ziņoja par mācību gaitu:

“Jau dienā notika pirmais gaisa uzbrukums Cēsīm, kurā ugunsdzēsēju un pasīvās gaisa aizsardzības komandas pierādīja savu gatavību atbildīgajam darbam; iedzīvotāji saņēma norādījumus, kā izturēties un ko darīt, ja iedomātais ienaidnieks pilsētai uzbruks naktī.

Plkst. 20:30 pār Cēsīm atskanēja griezīgas sirēnu skaņas, dievnamu torņos skanēja zvani, kas vēstīja, ka “ienaidnieka” lidmašīnas pamanītas un cēsiniekiem jāpilda visi pasīvas gaisa aizsardzības noteikumi. Namu logos nodzisa ugunis un ielās izdzēsa visas spuldzes. Triju minūšu laikā Cēsis iegrimā pilnīgā tumsā..... Iedzīvotāji tūlī pēc trauksmes signāla paglābās savās aptumšotās mājās vai īpašās gāzu drošās patvertnēs. Lidmašīnu uzbrukuma laikā pār Cēsīm no gaisa nobira ienaidnieku bumbu krava. Šīs bombas gan bija tikai simboliskas: signālrakešu un petardu veidā. Aizdegušās vietas apzīmēja ugunskuri, kurp tūdaļ devās ugunsdzēsēji, kas nekavējoties stājās pie ugunsgrēku apdzēšanas. Cēsu pilsētas aptumšona un glābšanas komandu darbība noritēja priekšzīmīgi un ar labāko disciplīnu..... Plkst. 21:00 jauni signāli vēstīja trauksņa izbeigšanos. Fabriku un rūpniecības uzņēmumu sirēnas to paziņoja ar nepārtrauktu skaņu, bet baznīcu zvani — lēnām skaņām.”

Nākošā dienā, 1938.gada 18.oktobrī manevrus rīkoja Jelgavā, bet bez Jelgavas iedzīvotāju aktīvās līdzdarbības, jo to nolūks bija pasīvās gaisa aizsardzības gatavības pārbaude un iedzīvotāju iepazīstināšana ar aizsardzības paņēmieniem. Arī Rēzekne izmēģināja pirmos pasīvās gaisa aizsardzības manevrus, kuri ilga stundu un bija noritējuši sekmīgi.

Vēlāk līdzīgi manevri notika arī citās provinces pilsētās, visā valstī notika pilsētu un lauku iedzīvotāju apmācība, kur deva norādījumus rīcībai manevru laikā, ar mērķi lai sagatavotos vispārējai gaisa aizsardzībai.

1939.gada 18. un 19.septembrī notika pirmie vispārējie gaisa aizsardzības manevri visas valsts mērogā, lai pārbaudītu trauksmju, novērošanas un kārtības dienesta darbību, aptumšošanas iespējas pilsētās un uz laukiem, valsts un centrālo iestāžu pasīvās gaisa aizsardzības orgānu darbību, atsevišķo pasīvās gaisa aizsardzības komandu gatavību un iedzīvotāju izturēšanos un gatavību pašaizsardzībai.

Polijas kārtībnieki piestiprina uzrakstu

patvertei Kr.Barona ielā, 1939.gada septembris

Rīgā bija ierīkotas 150 patvertnes, kuru atrašanās vietas bija apzīmētas ar sevišķām norādēm.

Manevru laikā viens no svarīgākiem pasīvās gaisa aizsardzības veidiem bija ierobežot apgaismošanu (veikt aptumšošanu) visas Valsts teritorijā.

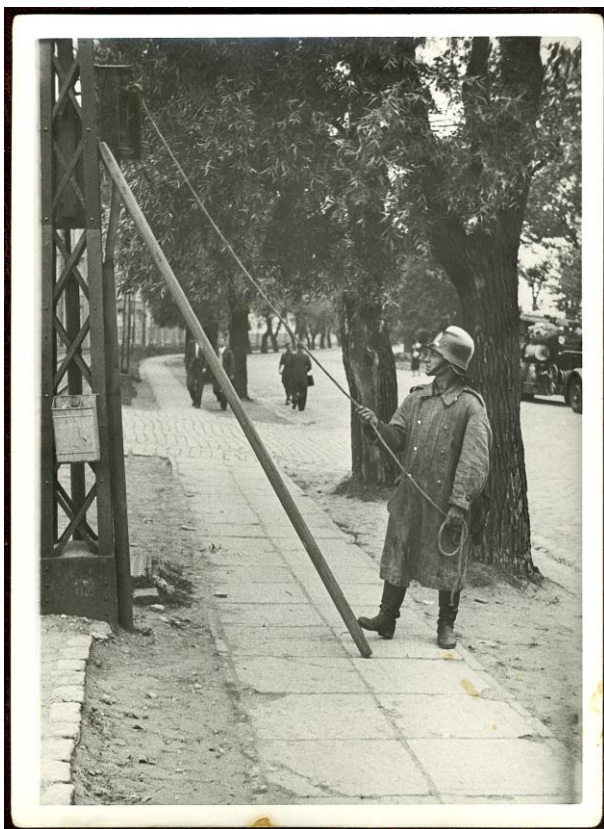
Bija doti norādījumi, tumsai iestājoties, izslēgt ēku ārējo apgaismojumu, vitrīnu apgaismošanas avotus, gaismas reklāmas, namu numurus, un ēku iekšējo apgaismošanu maskēt, tā lai uz āru neredzētu nevienu gaismas staru.

Bija paredzēts pārtraukt darbību rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumos, kā arī satiksmes un transporta līdzekļiem, ja aptumšošanas pasākumi nebūtu veikti pēc noteikumiem.

Atskatot trauksmes signāliem, iedzīvotājiem vajadzēja nekavējoties doties uz tuvākām patvertnēm, caurbrauktuvēm un paslēpties vārtu ailēs. “Uzbrukuma laikā” patvertnēs ievērot klusumu, lieki nesarunāties. Trauksmju laikā ceļos bija apturama visa kustība un jānovietojas tuvākās aizsegās, mežos un dārzos.

“Pēc uzbrukuma” patvertnes atstāt varēja tikai ar ēkas pasīvās gaisa aizsardzības uzrauga vai patvertnes pārziņa atļauju. Ielās bija jāievēro visas brīdinošās zīmes

un rajonos saindētos dzīvokļus, kuri par tādiem būs apzīmēti, drīkstēja pamest vai tajos ieiet tikai ar aizsardzības amatpersonu atļauju. Arī provincē, laukos, pilsētās un bieži apdzīvotās vietās bija jāievēro visi noteikumi, kādi izsludināti katrā rajonā.

Rīgas Ugunsdzēsēju komandas IV nodaļas ugunsdzēsējs pārbauda pretgaisa aizsardzības trauksmes signālierīces, 1939.gads (LUM 8265/1)

Par mācību norisi laikrakstā “Jaunākās Ziņas”, Nr.212 (19.09.1939) publicēts raksts:

“Zenīrtartilērijas pozīcija, Sirēnu kaucieni un baznīcu zvanu dobjās skaņas vakar pl. 14.30 vēstīja Rīgas iedzīvotājiem, ka tuvojas “ienaidnieka” lidmašīnas. Iedzīvotāji šim acumirklim jau bija sagatavojušies. Gājēji skriešus steidzās uzmeklēt nozīmētās patvertnes, slēpās namu gaiteņos un arī apstādījumos zem kokiem. Tramvaji, autobusi, automobiļi pārtrauca kustību, pajūgu vadītāji izjūda zirgus un novietojās ar tiem kādā pagalmā. Dažu minūšu laikā ielas kļuva tukšas. Redzēja tikai kārtības sargus, kas vērīgi sekoja, lai trauksme noritētu bez starpgadījumiem. Valsts un pašvaldības iestādēs, fabrikās un lielākos uzņēmumos, atskanot trauksmei, pārtrauca darbus. Darbinieki un apmeklētāji sapulcējās patvertnēs. Rīgas I un galvenā stacija bija ļaužu pilna, kad atskanēja sirēnu kaucieni. Biļešu un bagāžas kases slēdza; apmeklētāji novietojās zem dzelzceļa viadukta, bet dzelzceļa darbinieki — patvertnē zem

stacijas. Trauksmes dēļ nokavējās daži vilcieni, kam no Rīgas vajadzēja atiet „lidmašīnu uzbrukuma” laikā. Uzbrukuma trauksmus izziņoja arī provincē. Vilcieni apstājās. Pasažieri bēga no vagoniem, lai patvertos mežos un dārzos. Pēc neilga laika galvaspilsētā atskanēja trauksmes beigu signāls, un katrs turpināja savas pārtrauktās gaitas. Vēlāk tomēr izrādījās, ka beigu signālu aiz pārpratuma priekšlaicīgi raidījis kāds tvaikonīša vadītājs Viņa sirēnai pievienojušās citas. Atskanot īstajam beigu signālam, galvaspilsētas iedzīvotājos radās apjukums, jo daudzi nesaprata, vai slēpties, vai arī turpināt savas gaitas. Drīz tomēr pārpratums noskaidrojās.”

Komandaparāts

Karavīri sagatavo artilēriju “ienaidnieka” lidmašīnu atvairīšanai, 1939.g.18.septembris

Laikrakstā Zemgales Balss, Nr.214 (21.09.1939) publicēts raksts: Garoza “Gaisa manevri” :

“Pasīvās gaisa aizsardzības manevru laikā 18. un 19.septembra vakaros lauku saimniecības grima tumsā. Arī valsts, pašvaldības un sabiedriskās ēkas apvija drūma krēsla. Lauku iedzīvotāji pareizi novērtējuši pasīvās gaisa aizsardzības lielo nozīmi, ievērojot un izpildot visus valdības dotos rīkojumus un noteikumus attiecībā uz pasīvo gaisa aizsardzību.”

1939.gada 24.maijā Valsts pasīvās gaisa aizsardzības priekšnieka amatu apvienoja ar Iekšlietu ministrijas pasīvās gaisa aizsardzības priekšnieka amatu, lai apvienotu visas valsts pasīvās gaisa aizsardzības vadību.

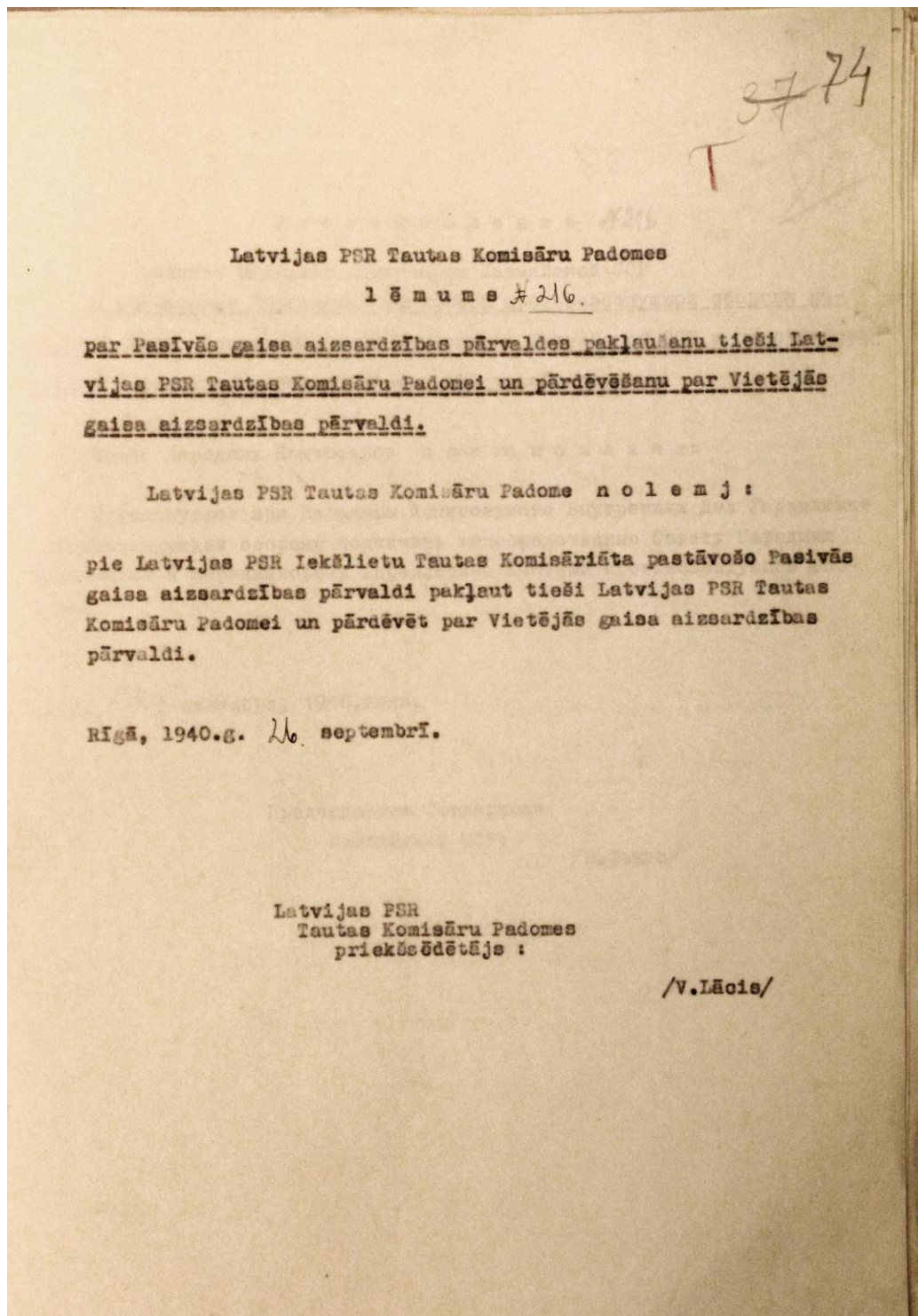

1940.g. Iekšlietu ministrijas Rīgas pasīvās gaisa aizsardzības priekšnieka palīgs Ābelītis Mārtiņš Miķeļa dēls, 1940.g.

VPGA Padomju okupācijas laikā

1940.gada jūnijā Padomju Savienība okupē Latviju un augustā Latvija iekļauta Padomju Savienības sastāvā.

1940.gada 26.septembrī pieņemts Latvijas PSR Tautas Komisāru Padomes lēmums Nr.216 par Latvijas PSR Iekšlietu Tautas Komisariāta Pasīvās gaisa aizsardzības pārvaldes pakļaušanu tieši Latvijas PSR Tautas Komisāru Padomei un tās pārdēvēšanu par Vietējās gaisa aizsardzības pārvaldi.

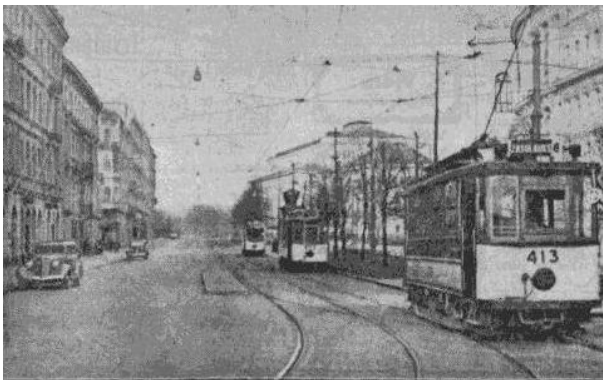

1940.gada 29.oktobrī Rīgā notika vērienīgas Pretgaisa aizsardzības un aptumšošanas apmācības kur Rīgas iedzīvotājus iepazīstināja ar pretgaisa aizsardzības signāliem „Gaisa trauksme” un „Gaisa trauksmes beigas”, kā arī ar aptumšošanas paņēmieniem.

Vēlāk presē publicēja informāciju par to, ka lielākā daļa iedzīvotāju noteikumus par izturēšanos gaisa trauksmes laikā bija izpildījuši apzinīgi un rūpīgi, tāpat organizēti un disciplinēti bija noritējusi aptumšošana.

Trauksmes signālam atskanot, visi steidzās uz patvertnēm, 1940.gada 29.oktobris

Trauksmes laikā Rīgas ielās palika tikai tukšie satiksmes līdzekļi, 1940.g.29.oktobris

1940.gada 21.decembrī, pamatojoties uz Latvijas PSR Iekšlietu Tautas komisariāta rīkojumu likvidējamās Vietējās pasīvās gaisa aizsardzības

pārvaldes dokumenti, īpašums tiek nodoti reorganizētajai Vietējai pasīvās gaisa aizsardzības pārvaldei.

LPSR
IEKŠLIETU TAUTAS
KOMISARIĀTS

Latv. ССР
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

ОТДЕЛ МПВО НКВД Латв. ССР

30. Января 1941 г.

№ 00/300

Г.р. РИГА

СОВЕТУ НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ
Латв. ССР.

Г. РИГА

Г. МОСКВА

ул. ЧКАЛОВА 36.

Копия: ГЛАВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ
МПВО НКВД СССР.

Сов. Секретно 50/1
Экз. №/..... 128

СССР 30.1.41
Дело №

Препровождая при этом акт комиссии о приеме имущества и дел бывш. управления пассивной воздушной обороны ЛАТВИИ, распущенного постановлением СНК Латв. ССР от 11.12.40 за № 647, сообщая что указанное имущество передано штабу МПВО г. РИГА вместе с помещением.

Приложение: акт комиссии на 3/ листах

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА МПВО НКВД
Латв. ССР: Майор

Отпечатано
в 3-х экз.
М.Г.

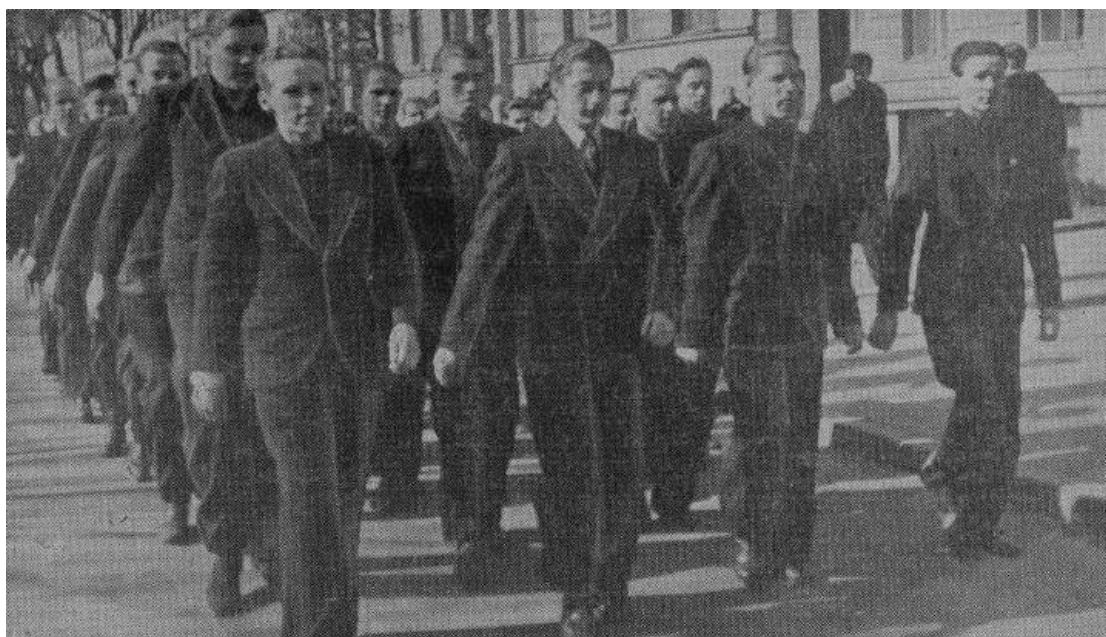
53.229.

1941.gada 30.janvārī Latvijas PSR Iekšlietu tautas komisariāta Vietējās pretgaisa aizsardzības nodaļas priekšnieka majora Kiseļeva Latvijas PSR Tautas komisāru padomei adresēts par īpaši slepenu klasificēts ziņojums ar pievienoto komisijas aktu uz 31 lpp., apliecinot Latvijas likvidētās Pasīvās gaisa aizsardzības pārvaldes īpašumu un dokumentācijas pārņemšanu un nodošanu Rīgas Vietējās pasīvās gaisa aizsardzības štābam.

1940.gada decembrī Padomju Latvijas Komunistiskās (boļševiku) partijas (LK(b)P) 9. Kongress pieņēma Lēmumu par brīvprātīgas masu aizsardzības organizācijas - Aizsardzības, aviācijas un ķīmiskās aizsardzības attīstības veicināšanas biedrības (turpmāk – Osoaviachima) izveidošanu Latvijas PSR. Tās pirmsākumi meklējami 1927.gadā Padomju Savienībā, kad apvienoja agrāk nodibinātās biedrības Aviācijas un ķīmiskās celtniecības veicināšanas biedrību (Aviachimam) un Aizsardzības veicināšanas biedrību (OSO).

Osoaviachim's sagatavoja speciālistus individuālai un kolektīvai pretgaisa, un pretķīmiskai aizsardzībai (saīsināti PVHO), aviācijas, kaujas un

šaušanas apmācībai (militārai apmācībai) u.c.. Par Osoaviachima biedru varēja kļūt katrs PSRS pilsonis no 15 gadu vecuma.

LPSR Osoaviachima biedri gatavojas 1.maija manifestācijas gājienam, 1941.gada aprīļa beigās

Ievērojamu ieguldījumu iedzīvotāju aizsardzības nodrošināšanai iespējama kara gadījumā sniedza nevalstiskā organizācija - Sarkanais Krusts, uz kura bāzes vēlāk tika veidots civilās aizsardzības Medicīnas dienests.

Toreiz ikkatra Padomju pilsoņa pienākums bija aktīvi piedalīties nevalstiskajās organizācijās Osoaviachims un Sarkanais Krusts.

Ar Tautas Komisāru Padomes 1940.g. 18.decembra lēmumu Latvijas „Sarkanā Krusta” iestādes, slimnīcas un sanatorijas tika nodotas attiecīgo pilsētu un apriņķu izpildu komiteju rīcībā. Reorganizētā „Sarkanā Krusta” savienība darbību uzsāka 1941.gada 4. janvārī ar lozungu: „Gatavs sanitārai aizsardzībai” — GSA. Savienība ietilpa kā locekle Padomju Savienības republiku ”Sarkanā Krusta” un „Sarkanā Pusmēneša” biedrību apvienībā, tās uzdevums bija piesaistīt visplašākās darbaļaužu masas sanitārās aizsardzības darbam un pirmās palīdzības sniegšanai.

„Sarkanā Krusta” savienībā par biedru varēja kļūt katrs pilsonis no 16 gadu vecuma, kurš deva solījumu aktīvi darboties sanitārās aizsardzības darbā t.i. iepazīties ar sanitāro higiēnu, iemācīties sniegt pirmo palīdzību saslimšanas un nelaimes gadījumos un sagatavoties pārbaudījumam „Gatavs sanitārai aizsardzībai” nozīmes iegūšanai. GSA nozīmēm bija divas pakāpes. Pirmā

pakāpe bija jāiegūst obligāti visiem biedriem, bet otrā deva tiesības biedriem kara gadījumā darboties kā apmācītiem sanitāriem un māsām.

“Gatavs sanitārai aizsardzībai” kursu beigušie veidoja tā saucamos Sanitāros posteņus. Sanitārie posteņi veidoja Sanitārās nodaļas, divas Sanitārās nodaļas ietilpa Sanitārajā kopā. Sanitārās kopas darba vietās sagatavoja strādniekus sanitārajam dienestam, uzraudzīja, lai darba vietu, strādnieku dzīves vietu un apkārtnes apstākļi būtu higiēniski, un apmācīja sniegt pirmo palīdzību nelaimes gadījumos.

Skolās skolniekus izglītoja programmā “Esi gatavs sanitārai aizsardzībai” (EGSA). Lai iegūta šo godpilno nozīmīti, skolēnus apmācīja sniegt pirmo neatliekamo medicīnisko palīdzību -apturēt asiņošanu, pārsiet brūces, sniegt pirmo palīdzību ģībšanas gadījumos, pie apsaldēšanās vai saules dūriena, veikt mākslīgo elpināšanu, likt apsējus un šinas pie kāju vai roku kaulu lūzumiem, tādā veidā skolēnus iesaistot sanitāro apstākļu uzlabošanā skolā un mājās un nodrošinot gatavību sniegt praktisku palīdzību saviem biedriem un citiem nelaimes gadījumos.

Pie „Sarkanā Krusta” bija nodibināts arī fonds, kura uzdevums bija palīdzēt vispārējos nelaimes gadījumos un dabas katastrofās cietušajiem.

Laikrakstā “Darba Sieviete”, Nr.8 (15.04.1941) , publicēti dati, ka Rīgā noorganizēti pavisam 198 pulciņi ar 4500 biedriem, darbojas 72 „Gatavs sanitārai aizsardzībai” pulciņi ar 2876 klausītājiem.

Nolikuši normas «Gatavs sanitārai aizsardzībai» vairākas darba vietas:

- 1) 111 pils. slimnīcā 20;
- 2) Strādnieku gvardes N batalj. 11;
- 3) «Furniers» 33;
- 4) Tabakas fabrika Nr. 1 23;
- 5) Augļu eksports 11;
- 6) Valsts klīniskā slimnīca 37;
- 7) Bērnu slimnīca 38;

Provincē noorganizētas 29 pirmorganizācijas, bet tikai trīs- vietās darbojas «GSA» pulciņi

Vācu okupācijas laikā 1941.-1944.g.g.

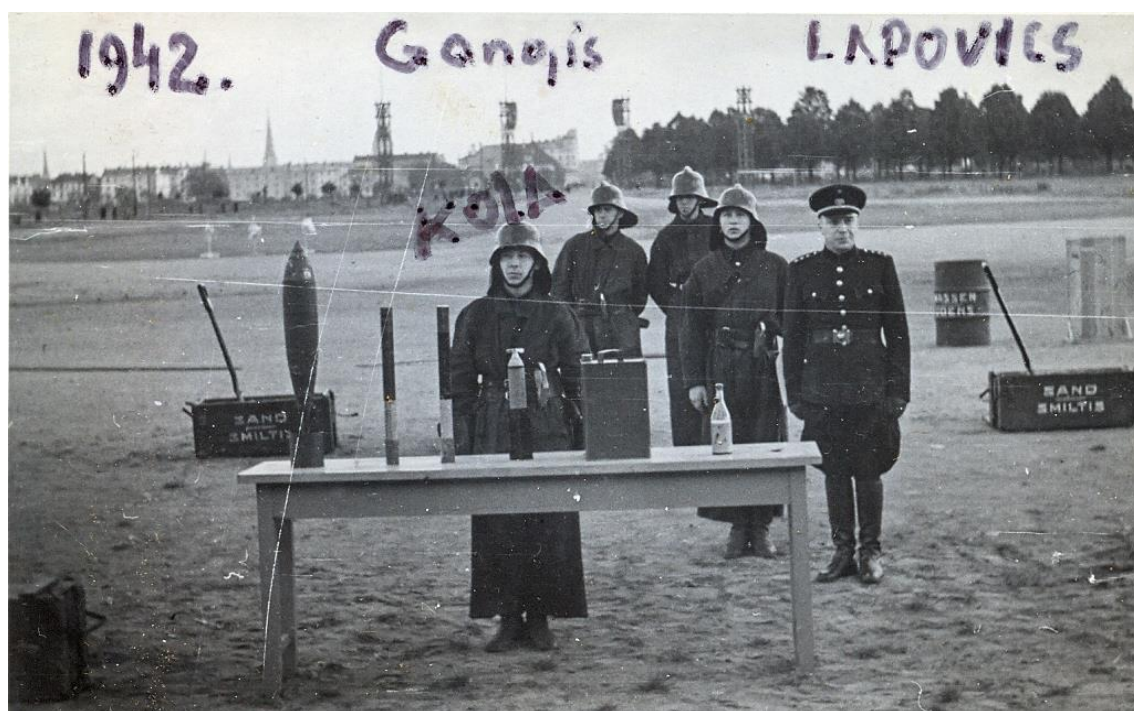
1941.gada 22. jūnijā Vācija uzbrūk Padomju Savienībai. Karš ienāk Latvijā.

No kara sākuma 22.jūnijā līdz 1.jūlijam, vācu armijai uzbrūkot un Sarkanai armijai atkāpjoties, Rīgā notiek karadarbība.

Vēstures avotu informācija par pasīvo pretgaisa aizsardzību vācu okupācijas laikā ir skopa.

1942.gada februārī Ventspilī tika rīkoti pasīvās pretgaisa aizsardzības atkārtšanas kursi pasīvās pretgaisa aizsardzības instruktoriem. Tā paša gada maijā ventspilniekiem bija izdots rīkojums par to, ka pilsētas namu īpašniekiem un pārvaldniekiem pasīvās pretgaisa aizsardzības dienesta vajadzībām jānodrošina nepieciešamā daudzumā ūdens tvertnes ar ūdeni, smiltis, spaiņi, ugunssitēji, cirvji, lāpstas, kāši utt..

Rīkojuma neizpildīšanas gadījumā vainīgos draudēja saukt pie atbildības.

Aviācijas bumbu un degbumbu neitralizācijas nodarbības Uzvaras laukumā Pārdaugavā 1942.g. vasarā. Pie galda Rīgas pils. 4.ugunsdzēsēju nodaļas ugunsdzēsējs Nikolajs Gaņģis, tālāk pa labi Pārvaldes priekšnieks Eduards Lapovics (LUM 9322)

1943.gada augustā Ventspilī, bet Alūksnē – novembrī, rīkoja pasīvās gaisa apmācības – priekšlasījumus, iepazīstinot iedzīvotājus ar jaunākajiem paņēmieniem un pieredzi pasīvā pretgaisa aizsardzībai un paš aizsargāšanos uzbrukuma gadījumos no gaisa.

Avīzē “Daugavas Vanagi”, Nr.24-25 (18.06.1943) minēts, ka kārtības sargu ziņā atrodas arī dažas jaunas lietas, kas nākušas klāt kara laikā. Viena no tām ir pasīvā pretgaisa aizsardzība, kuras pārraudzība uzticēta policijai. Minēts, ka bieži vēl gadās redzēt nepietiekami aptumšotus rīdzinieku dzīvokļu logus, kas var kalpot ienaidniekam uzbrukuma gadījumā. Tāpat arī traukšņu gadījumos rīdzinieki ne vienmēr ir disciplinēti, tie bieži neliekas pret traukšņu signāliem ne zinīs un ja atrodas uz ielas, tad mierīgi turpina promenādi, priecādamies par gaisā izšautiem zenitartīlerijas šāviņiem.....

Paziņojums par smilšu iegādi Rīgas pilsētas civilai gaisa aizsardzībai

1. Saskaņā ar pastāvošiem noteikumiem katram nama īpašniekam vai nama pārvaldniekam vai vietējam gaisa aizsardzības uzraugam jānovieto sausa smiltis pietiekošā daudzumā bēniņos, kāpņu telpās un pagalmā.

2. Bieži apdzīvotu pilsētas daļu namiem, kuru iedzīvotājiem pašiem nav iespējams smiltis iegādāties, pilsētas pārvalde ierīkos smilšu laukumus sekojošās vietās:

1) Pontonu tilta austrumu puses galā, 2) Doma laukumā, 3) Richarda Vagnera (Dzirnavu) un Ernst-von-Bergmanna ielas stūrī, 4) Vecās Ģertrūdes baznīcas laukumā, 5) Ādolfā Hitlera un Šarlotes ielas stūrī, 6) Jaunās Ģertrūdes baznīcas laukumā, 7) Ādolfā Hitlera un Kr. Barona ielas stūrī,	8) Matīsa tirgū, 9) Vērmanes dārzā pie Volter-fon-Plettenberga (Elizabetes) gatves, 10) Pliskavas ielā starp Sergeja un Pērnavas ielām, 11) Avotu un Carl-Schirrena (Lāčplēša) ielas stūrī, 12) Avotu un Matīsa ielas stūrī, 13) Jēzusbaznīcas laukumā, 14) Latgales tirgū.

Šie laukumi apzīmēti ar uzrakstu: «Smiltis iedzīvotājiem uguns dzēšanai.»

3. Šo smilšu izlietošana citām vajadzībām nekā uguns dzēšanai ir sodāma.

Rīgā, 1943. g. 16. augustā.

Rīgas pilsētas novada komisārs un komisāriskais lielveikals **WITTROCK.**

Arī kara laikā VPGA vienības nodrošināja gatavībā patvertnes un citas aizsardzības būves, aptumšošanas pasākumus, konstatēja un likvidēja ugunsgrēkus, izveidoja medicīniskās palīdzības punktus, veidoja barikādes, veica neatliekamos glābšanas darbus, novērsa komunikāciju bojājumus, dežurēja uz namu jumtiem, apdzēsa degbumbas u.c..

Pēc Otrā pasaules kara

Beidzoties Otrajam Pasaules karam Latvijas PSR pasīvās pretgaisa aizsardzības vienības veica pēckara atjaunošanas darbus, un viens no svarīgākajiem pasākumiem civiliedzīvotāju interesēs bija teritorijas attīrīšana no mīnām, lādiņiem, nesprāgušām aviobumbām un citiem spridzekļiem.

Iedzīvotāju iesaistīšana OSAVIAHIM atmiņēšanas darbos

Pēc PSRS OSAVIAHIMA Centrālās Padomes operatīvās grupas ierašanās Latvijas PSR (Ludzas pilsētā) Latvijas PSR Osoviachima Centrālajai Padomei

uzdeva izveidot Osoaviachima pirmorganizāciju tīklu apriņķos, pilsētās, izvērst iedzīvotāju sagatavošanu pretgaisa un pretķīmiskajai aizsardzībai.

Pildot LK(b)P Centrālās Komitejas un Tautas Komisāru Padomes 1944. gada 2.oktobra lēmumu "Par galīgās atmīnēšanas un trofeju mantas savākšanu atbrīvotajā Latvijas PSR teritorijā, kas veicama no vietējo iedzīvotāju izveidoto ОСОАВИАХИМ komandām" bija uzdots sagatavot atmīnētāju instruktorus un atmīnētāju komandas.

Visus iedzīvotājus aicināja aktīvi piedalīties šai darbā, palīdzēt Sarkanās Armijas daļām un Osoaviachima organizācijām. Bija arī jāizglīto iedzīvotājus, jo sevišķi skolu jaunatni, izsargāties no mīnām, granātām, aviācijas bumbām u.c..

Sākumā Maskavas skola sagatavoja 10 instruktorus, kurus pēc tam izsūtīja pa apriņķiem. Vēlāk uz apmācību Maskavā no vietējiem iedzīvotājiem atlasīja 14 cilvēkus atmīnēšanas instruktoru sagatavošanai un 15 cilvēkus dienesta suņu-pavadoņu instruktoru sagatavošanai.

Līdz 1944.gada 30.novembrim bija paredzēts atmīnēt apriņķu laukus, bet mežu un purvu atmīnēšanu veikt līdz 1945.gada 1.oktobrim.

Latvijas PSR OSAVIAHIMA Centrālās padomes iesniegtajā atskaitē par laika periodu no 1944.gada 1.septembra līdz 1944.gada 31.decembrim PSRS Centrālajai OSAVIAHIMA Padomei norādīts, ka pēc vietējo izpildkomiteju rīkojumiem un saskaņā ar apriņķu kara komisariātu prasību nepieciešams izslēgt no apmācībām obligātā dienesta iesaukumam atbilstošas personas, tāpēc atmīnētāju kontingents, iedzīvotāju vecāku gadu gājuma iztrūkuma dēļ, tika izmeklēts no esošiem resursiem, pamatā 1927., 1928., 1929.gadā dzimušiem, 17.-19.gadu veciem jauniešiem. Sieviešu atlase apmācībai nenotika, pieteikšanās bija brīvprātīga. Jāatzīmē, ka lielāko interesi un tieksmi apmācībai un darbam izrādīja jaunieši.

Atmīnētājus sagatavoja pēc 70 stundu programmas, programmu pavisam apguva 1275 cilvēki. Skaitliski visvairāk tika apmācīti Rīgā- 213 cilv., Daugavpilī (Dvinskā) - 168 cilv., Rēzeknē - 128, Ludzā - 133 cilv, Rīgas rajonā - 118 cilv. , Abrenē -100 cilv., Jelgavā, Valmierā u.c.

1945.gada 2.janvārī Latvijas PSR Osoaviachima Centrālā Padome organizēja atmīnētāju instruktoru (60 cilv.) sagatavošanas kursus pēc 300 stundu programmas, no tām 30 stundas - komandu darba organizēšanā un drošības pasākumu ievērošanā.

Arī turpmāk tika rīkoti kursi atmīnētāju instruktoru un atmīnētāju sagatavošanai.

ЦС ОСОАВИАХИМА СССР
Орг.-ИНСТРУКТОРСКИЙ ОТДЕЛ

Форма № 2
На основании постановл. СНК СССР № 980 от 27.4.34 г.
Утверждено постанов. ЦУНХУ Госплана СССР № 1 от 2.1.38 г.

Наименование организации ЦС Осоавиахима Латв. ССР

СТАТИСТИЧЕСКИЙ ОТЧЕТ О СОСТАВЕ ЧЛЕНОВ И ПЕРВИЧНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ ОСОАВИАХИМА
за IV квартал 1944 г.

Утвержд. президиумом районного, областного, краевого, республиканского совета от 8/5 1945 г., протокол №

Имелось членов Осоавиахима к началу	Имеется членов Осоавиахима к концу	Из общего числа членов Осоавиахима		
<u>IV</u> квартал 194 <u>4</u> г.	<u>IV</u> квартал 194 <u>4</u> г.	Членов и кандидатов ВКП(б)	Членов и кандидатов ВЛКСМ	Женщин
1 <u>1219</u>	2 <u>4328</u>	3 <u>63</u>	4 <u>346</u>	5 <u>1303</u>

Число и состав первичных организаций, входящих в райсоветы. Колич. членов Осоавиахима в них								За отчетный квартал				
	Производственных	В совхозах и МТС	В учреждениях	В учебных заведениях, исключая школьные	Только школьных	При домоуправлениях	Всего	Вновь приняты в члены Осоавиахима	Исключено из членов Осоавиахима	Прибыло из других организаций	Выбыло в другие организации	
а) первичных организаций	6 <u>88</u>	7 <u>3</u>	8 <u>49</u>	9 <u>164</u>	10 <u>3</u>	11 <u>20</u>	12 <u>20</u>	13 <u>347</u>	14	15	16	17
б) членов Осоавиахима	<u>936</u>	<u>12</u>	<u>413</u>	<u>2435</u>	<u>10</u>	<u>250</u>	<u>192</u>	<u>4328</u>				

"12" апреля 1945 г. Председатель Подпись (см. на обороте)

Latvijas PSR OSAVIAHIMA Centrālās padomes Statistiskā atskaite par 1944.gada IV kvartālu

Līdz 1944.gada IV kvartāla sākumam uzskaitē bija 1219 cilvēki, bet IV kvartāla beigās jau uzskaitīti 4 328 cilvēki

Laikraksta Cīņa, Nr.51 (24.10.1944) rakstā "Iztīrīsim no mīnām atbrīvoto Latviju" norādīts, ka

"ar š. g. 5. oktobri Latvijas PSR Osoaviachima atminētāju komandas un karaspēka daļu sapieri sāka pilnīgi atminēt no vācu fašistiskajiem iebrucējiem atbrīvoto Latvijas PSR teritoriju. Apriņķu un pagastu izpildkomitejās noorganizētas nepārtrauktas dežūras, kas pieņem iedzīvotāju paziņojumus, kur jāizdara atmīnēšana un apkārtnes un ēku attīrīšana no artilērijas šāviņiem, artilērijas mīnām, aviomīnām u.c, kas apdraud iedzīvotāju dzīvību. Latvijas PSR Osoaviachima Centrālā Padome uzaicina visus pilsoņus, kas zina, kur atrodas mīnētie rajoni vai kaujas līdzekļi, kas izmētāti pa apkārtni vai sakrauti kara lauka noliktavās, nekavējoties ziņot par to dežurantiem pagastu un apriņķu izpildkomitejās. Palīdziet atminētājiem pēc iespējas ātrāk iztīrīt apkārtni no mīnām un kaujas līdzekļiem, nodrošināt iedzīvotāju kustības drošību pa ceļiem un iespēju strādāt tīrumos."

Сведения

о ходе работ по массовому разминированию территории, сбору взрывчатых веществ и другого имущества, произведенных командой Особливого в Латвийской ССР за период с " " по " " Января 1945 г.

1. Произведено разминирование и проверка местности на наличие минных полей и других взрывоопасных единиц.

Наименование насел. пунктов	Общая площадь в кв. км.	Проф. работа по территории, на которой обнаружены взрывоопасные единицы		Разминировано и обезврежено взрывоопасных единиц		Всего проверено и обезврежено взрывоопасных единиц		Всего обнаружено минных полей		Разминировано в минные поля		Установлено количество минных полей		Разминировано на населенных пунктах		Удалено взрывчатых веществ		Итого
		в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.	в кв. км.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Даугавпилс	4309,4	-	1067	-	164	-	213,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	57
Лудза	2344,1	-	1276,3	-	890	-	2166,3	-	21	-	21	-	6	-	4	-	1382	
Резекне	4253,1	-	1085,1	-	2276	-	336,1	-	-	-	7	-	1	-	4	-	58	
Валмиера	4620	-	120	-	3980	-	4100	-	-	-	-	-	-	17	17	-	9	
Валка	4290	-	-	-	24	-	24	-	12	-	-	-	4,5	-	-	-	-	
Абрене	4780	-	-	-	24	-	24	-	3	-	3	-	2,5	-	89	-	-	
Илуксте	3590	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Якабпилс	2360	-	303	-	888	-	118,1	-	19	-	19	-	1	-	-	-	673	
Мадона	2242,7	-	1645	-	373,1	-	2018,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Вайкиеле	3560	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	87	-	-	-	
Марзалга	3970	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	
Ритика	1600	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	
Усвяк	2240	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-	-	-	
Итого	50020,3	-	6386,3	-	8595,1	-	14981,4	-	36	-	2,5	-	60	404	114	-	2170	

Председатель Центрального Совета Особливого Латвийской ССР

Уполномоченный:

/Гусев/

Уполномоченный отряда разминирования УО Особливого Латв. ССР

Подпись:

Войнов - /Войнов/

Apkopotā tabula apliecina, ka līdz 1945.gada 1.janvārim:

- LPSR Daugavpils, Ludzas, Rēzeknes, Valmieras, Bauskas, Ilūkstes novados pārbaudīta 6 386,3 kvadrātkilometru liela platība, kur nebija konstatēti sprādzienbīstami priekšmeti;
- Daugavpils, Ludzas, Rēzeknes, Valmieras, Abrenes, Bauskas, Ilūkstes, Jēkabpils, Madonas, Rīgas un Cēsu novados atmīnēti sprādzienbīstami priekšmeti 8 595,1 km² lielā platībā, Ludzas, Valkas, Abrenes, Bauskas novados kopā identificēti 36 mīnu lauki, atmīnēti 25 mīnu lauki, atmīnētas 114 apdzīvotas vietas.
- Kopā pārbaudīta, atmīnēta un nodota vietējiem varas orgāniem 14981,4 km² liela platība.

1944.gadā veicot atmīnēšanu smagus ievainojumus guva pieci atmīnētāji, bojā gāja 10; 1945.gadā smagus ievainojumus guva 7 cilvēki, bojā gāja 11 cilvēki, 10 no tiem- komandējošais sastāvs.

1945.gadā bija paredzēts atmīnēt 11 250 km² lielu platību, tai skaitā, 3 243 km² Rīgas apriņķī, kur tolaik līdz jūnijam bija atmīnēti 1138 km² un atmīnēšanas darbus veica piecas komandas, katrā no tām 30-45 cilvēki.

Laikraksts Cīņa, Nr.141 (16.06.1945) slejā

“Drīzāk atmīnēt mūsu zemi” rakstīja:

..... Osoaviachima rīkotos speciālosursos apmāca vēl jaunas atminētāju komandas. Lauki un pļavas atmīnēti pirmām kārtām, tā nodrošinot zemniekiem pavasara sējas iespējas un priekšā stāvošo siena pļauju. Kā pēdējos atmīnēs purvus un mežus. Līdz oktobrim paredzēts visus atmīnēšanas darbus veikt pilnībā. Rīgas apriņķī bez atsevišķi izliktām mīnām ienaidnieks atstājis 76 mīnu laukus. Laba daļa no šiem mīnu laukiem jau atmīnēta. Šo darbu pašizliedzīgi veic atmīnētāju komandas, kas komplektējās no zemnieku jauniešiem. Rīgas apriņķī vislabāk darbojas Mālpils un Skrīveru atminētāju komandas. Šīs komandas paspējušas atmīnēt lielas platības. Rīgas apriņķī 20 labākiem atminētājiem piešķirtas naudas balvas. Atminētāju komandās darbojas abu dzimumu jaunieši, pie kam meitenes nereti ir disciplinētākas par zēniem...”

Kārsanti - atminētāji mācās praktiski rīkoties ar mīnu meklētāju. Attēlā grupas apmācītājs leitnants D. Naumovs Foto LTA

1948.gadā LPSR Ministru Padome veica vairākus pasākumus, lai apzinātu visas sprādzienbīstamās vietas un, iespēju robežās, spridzekļus padarītu nekaitīgus. 1949.gadā bez karaspēka daļu līdzdalības 333 ha platībā bija iznīcināti 5840 sprādzienbīstami priekšmeti.

Ar 1950.gada 29.jūnija PSRS Ministru Padomes izdoto rīkojumu Nr.2834-1130cc Latvijas PSR atmīnēšanas darbus uzdeva pabeigt līdz 1950.gada 15.novembrim, bet darbi ieilga līdz pat 1953.gada nogalei.

1950.gada pavasarī Jēkabpilī, Cēsīs un Liepājā organizēja 20 dienu kursus, kuros sagatavoja 21 atmīnētāju instruktorus un 167 atmīnētājus, bet Republikā kopā 198 cilvēki. Pēc kursu beigšanas bija nokomplektētas komandas, kuras nodeva karaspēka daļu rīcībā.

1950.gadā no 15.aprīļa līdz 20. novembrim karaspēka daļas un DOSARM atmīnētāju vienības veica pilnīgu atmīnēšanu 21,15 km² platībā, attīrīja no munīcijas 564,21 km² un pārbaudīja 1998,24 km² lielas platības, kopā 2583,6 km², kas sastādīja 284% no plānotā, izmantojot 286 300 cilvēkdienas.

Atskaitē apliecinā, ka šai laikposmā Latvijas PSR pavisam tika atklāti un iznīcināti 139 186 sprādzienbīstami priekšmeti, tai skaitā 132 644 munīcijas vienības.

31

О Т Ч Е Т

о работе команд минёров-добровольцев ДОСАРМ Латвийской ССР
по разминированию территории Латвийской ССР за 1950 год / с
15 апреля по 15 ноября 1950 года./

СЕКРЕТНО.
Экз № 1.

Наименование районов.	Работало минёров по разминиров.	Исполнено		Обнаружено и уничтожено									
		Затрачено чел/дн	Отработано пл. в га.	ПТМ	ППМ	Итого инж. мин.	Арт. сна-рядов	Авио-бомб.	Мино-метн. мин.	Гра-нат	Прочих боеприпас.	Итого боеприпасов.	Всего взрывоопасных единиц.
I	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Валмиерский р-н	В среднем на работе по разминированию территории работало ежедневно минёров и инструкторов 175 человек.	697	2050	-	-	-	5553	441	352	49	-	6395	6395
2. Огрский "		143	428	-	-	-	1730	34	2934	44	-	4742	4742
3. Эргленский "		421	1263	90	58	148	7041	457	3741	279	-	11518	11666
4. Дунелгавский "		997	2830	2468	2405	4973	3955	1085	3039	5454	-	13533	18506
5. Валдонский "		104	302	8	39	47	3197	10	944	14	-	4165	4212
6. Крустпилсский "		520	1500	-	-	-	494	19	173	-	-	686	686
7. Ливанский "		243	700	3	-	3	-	-	-	-	-	3	3
8. Гауенский "		11	31	-	-	-	48	-	40	-	-	88	88
9. Рижский "		351	1016	-	-	-	534	101	272	182	-	1089	1089
10. Саулкрастский "		290	720	43	-	43	1030	30	1100	50	-	2230	2273
11. Цесисский "		697	2000	-	-	-	17132	1256	7350	11975	-	37713	37713
12. Сигулдский "		18	50	-	-	-	87	-	-	-	-	87	87
13. Руенский "		191	550	-	-	-	1133	25	1203	51	-	2412	2412
14. Гулбенский "		50	149	33	56	89	349	17	153	-	-	519	608
15. Алуксненский "		565	1631	10	107	117	1426	4	1748	356	-	3534	3651
16. Апский "		16	45	10	9	19	215	-	322	3	-	540	559
17. Балвский "		277	800	-	-	-	15	-	-	-	-	15	15
18. Резекненский "		221	640	-	-	-	973	-	849	-	-	1822	1822

2.34

I	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
19 Лудзенский рн.	В среднем на работе по разминированию территории при работало ежедневно минёров и инструкторов 175 человек.	113	326	10	-	10	491	-	-	-	-	491	501
20 Гривский "		201	581	-	-	-	555	17	219	24	-	815	815
21 Даугавпилсский "		705	2042	-	-	-	652	53	378	56	-	1148	1148
22 Вилянский "		44	130	-	-	-	-	4	-	-	-	4	4
23 Вараклянский "		577	1700	-	-	-	1796	11	1187	304	-	3298	3298
24 Неретский "		52	150	32	-	32	232	-	120	-	-	352	384
25 Баусский "		128	372	51	181	232	2431	2	1300	654	-	4397	4629
26 Приекульский "		5075	38000	92	120	212	3421	921	2832	427	-	7601	7813
27 Айзпутский "		1406	1200	37	107	144	2727	162	2701	625	-	6215	6339
28 Окундский "		3984	25300	52	70	122	1328	67	1027	321	-	2743	2865
29 Лиепайский "		280	4500	4	-	4	605	50	97	472	-	1224	1228
30 Салдусский "		1690	12100	48	95	143	1022	80	2045	725	-	3872	4015
31 Добельский "		550	3300	39	80	119	971	90	1032	378	-	2471	2590
32 Елгавский "		373	2100	43	70	113	1201	57	741	292	-	2291	2404
33 Дундагский "		180	500	4	-	4	312	12	607	227	-	1158	1162
34 Баусский "		1840	12000	44	16	60	1680	46	687	71	-	2484	2544
35 Тукумский "		1160	5400	2	-	2	299	2	80	10	-	391	393
36 Аудский "		1436	6300	6	-	6	544	4	37	9	-	594	600
37 Вентспилсский "		131	900	-	-	-	-	-	-	7-	-	7	7
38 Талсинский "		70	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ИТОГО:-		25707	125906	3129	3413	6542	65179	5087	39319	23059	-	132644	139186

Ст. 3 экз.
 Экз. № 1-2-в адрес.
 Экз. № 3- в дело.
 Исп. Ткаченко.
 № 0435 27. VII. 50г.
 маш. Цинковина.

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛЯ РЕСПУБЛИКАНСКОГО
 КОМИТЕТА ДОСАРМ ЛАТВИЙСКОЙ ССР:- *Тимошенко* /ТИМОШЕНКО/
 Ст.инструктор по военной подготовке:- *Бригис* /БРИГИС/

LATVIJAS PSR

Rūjienas rajona darba ļaužu
deputātu Padomes
IZPILDU KOMITEJA

LATVIJAS PSR

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
Руиенского районного Совета
депутатов трудящихся

№ 1/23

29. Julijs 1950 g.

Latvijas P S R Ministru Padomei.

Uz Jūsu lēmumu Nr.912-cc no 1950.gada 12.Julija.

Rūjienas rajona darbaļaužu deputātu Padomes izpildu komiteja dara Jums zināmu, ka rajons ir atminēts un minē lauki rajona nav.

Rūjienas rajona darbaļaužu deputātu Padomes izpildu komitejas priekšsēdētāja vietn.: *M. Petersons*

Kadru un speciālās vadītāja v.i.: *Rulle*

k. sekretārs *4/27. 1950. g.*

СЕКРЕТАРИАТ ЧАСТЬ У.Д.
Совета инструкторов Латв. ССР

Вхо 1930с на 1 л.
2 августа 1950 г.

1951.gada 3.februārī DOSARM griezās pie Latvijas PSR Ministru Padomes priekšsēdētāja ar lūgumu iedalīt līdzekļus 448 867 rbļ. apmērā 150 brīvprātīgo atminētāju finansēšanai, ar mērķi laika periodā no 1951.gada

15.aprīļa līdz 15.jūnijam atbalstīt armijas atmīnētāju darbu 275 km² lielā Latvijas PSR teritorijā (Liepājas, Priekules, Aizputes, Tukuma, Baldones un Ludzas rajonos). Bet 1951.gada 22.martā Latvijas PSR Ministru Padomes priekšsēdētājs sevišķi slepenā dokumentā PSRS Ministru Padomei lūdza šiem mērķiem piešķirt 400 tūkst. rubļus, uzdot PSRS Kara ministrijai 1951.gadā pabeigt norādīto reģionu teritoriju atmīnēšanu un atļaut atmīnēšanas darbos papildus piesaistīt 150 brīvprātīgos atmīnētājus.

Сов.секретно
экз. № 3

г. Р и г а в 376с "22" марта 1951 года

ЗАМЕСТИТЕЛЮ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ СОВЕТА МИНИСТРОВ
СССР С С Р

товарищу БУЛГАКОВУ Н.А.

В соответствии с Постановлением Совета Министров СССР от 29 июня 1950 года № 2834-1130-сс "О мерах по окончанию разминирования площадей на территории бывших военных действий" разминирование отдельных участков и площадей в 1950 году на территории Латвийской ССР проведено в 52 районах Прибалтийским военным округом. В помощь войсковым частям было привлечено 225 минеров-добровольцев Лесарма. Расходы по содержанию минеров-добровольцев проведены за счет отпущенных из союзного бюджета специальных средств.

Для завершения всех работ по разминированию в 1951 году оставшихся на проверке на разминирование 6-ти районах Латвийской ССР (Дзепайском, Приекульском, Аизпутском, Тукумском, Балдовском и Лудзенском), на площади 257 кв. километров, Прибалтийский военный округ просит выделить ему в помощь войсковым частям 150 минеров-добровольцев Лесарма и отпустить на содержание их 400 тысяч рублей.

Совет Министров Латвийской ССР просит:

1. Обязать Военное Министерство СССР закончить в 1951 году разминирование отдельных участков и площадей в указанных 6-ти районах Латвийской ССР.
2. Разрешить привлечь к работе по разминированию в 1951 году 150 человек минеров-добровольцев Лесарма и выделить из союзного бюджета 400 тысяч рублей на расходы по содержанию этих минеров.

Председатель
Совета Министров Латвийской ССР

(В.Лашко)

отп. экз.
экз. №1-адм.
экз. №2-постпрел.
экз. №3-в дело
исп. Шаронов тз

ОБЩЕОБЩНОЕ ОБЩЕСТВО СОДЕЙСТВИЯ АРМИИ, АВИАЦИИ И ФЛОТУ (ДОСААФ СССР)
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ОРГКОМИТЕТ
ЛАТВ. ССР
г. Рига, ул. Даугавы № 3. Тел. 22382

ARMIJAS, AVIACIJAS UN FLOTES VEIDZĪŠANAS
VEIKAVIENĪBAS BRĪVPRATĒGAS TĒRĒRĪBAS (DOSAAF)
LATVIJAS PSR
REPUBLIKAS ORGKOMITEJA
Rīgā, Valņa ielā № 3. Tēl. 22382

25 февраля 1952 года.
СЕКРЕТНО
Знак 7

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ СОВЕТА
ЛАТВИЙСКОЙ ССР
Тов. ЛАУМС В. В. Вх. 555 с на 2 л.
27. февраля 1952 г.

Республиканский Оргкомитет ДОСААФ Латвийской ССР докладывает Вам, что минерами ДОСААФ по разминированию территории Латвийской ССР с 25 августа по 25-е октября 1951 года проделано следующее:

В гор. Айзпуте с 25 августа 1951 года было собрано 142 человека, которые прошли обучение по 40 часовой программе под руководством офицерского и сержантского состава инженерных войск.

Допущено и приступили к работе после окончания сборов 134 человека.

Затрачено календарных дней 47 из них:

- а/ Не рабочих 8 дней
- б/ На перевозки 3 дня
- в/ Всего дней на работе 36.

Работало минеров по разминированию в начале 134 человека, под конец 129 человек.

Очищено: По Лиепайскому району - 9 кв.ки.
По Пиекульскому району - 14,5 кв.ки.
По Айзпутскому району - 102 кв.ки.

Итого: - 125,5 кв.ки.

Обнаружено и уничтожено:

Противотанковых мин	- 55 штук
Противопехотных мин	- 41 штука
Итого инженерных мин:	- 96 штук
Артиллерийских снарядов	- 2320 штук
Авиабомб	- 21 штука
Минометных мин	- 770 штук
Гранат	- 355 штук
Итого боеприпасов:	- 3466 единиц

Всего взрывоопасных единиц - 3562.

Поступило средств на производимые работы 392 тысячи рублей /8 тысяч министерством финансов удержано/.

DOSAАF atskaitē par paveikto darbu no 1951.gada 25.augusta līdz 25.oktobrim uzskaitīts, ka

Aizputē Inženierkaraspēka virsnieku un seržantu vadībā atmīnēšanas darbiem pēc 40 stundu programmas sagatavoti 134 atmīnētāji, kuri veica atmīnēšanas darbus Liepājas rajonā 9 km², Priekules rajonā 14,5 km² un Aizputes rajonā 102 km² lielā platībā (kopā 125,5 km²).

Tika iznīcinātas 96 mīnas no tām 55 prettanku mīnas un 41 kājnieku mīna; 2320 gab. artilērijas lādiņi, 21 aviobumba, 770 mīnmetēju mīnas, 355 granātas, kopā 3562 sprādzienbīstami priekšmeti.

Atminēšanas darbiem atvēlēja 392 tūkst. rubļus. 5 235 rbļ. 1953.gadā tika novirzīti par iepriekšējos gados veiktajiem darbiem.

1953.gada 20.janvāra Latvijas PSR Ministru Padomes slepenajā lēmumā Nr.49-s "Par atsevišķu Latvijas PSR vietu atmīnēšanas darbu pabeigšanu", Latvijas PSR apgabalu darbaļaužu deputātu padomju izpildu komitejām bija uzdots 1953.gada janvārī-martā veikt plašu darbu, lai atrastu sprādzienbīstamus priekšmetus un vietas, ko nepieciešams attīrīt un atmīnēt, šīs vietas shematiski attēlot ar mērogu 1:50 000 (katrā rajonā atsevišķi). Šai darbā iesaistīja apgabalu un rajonu kara komisariātus, Valsts drošības ministrijas vietējos orgānus, lauksaimniecības nodaļu, mežu saimniecības un mežniecību darbiniekus; kā arī DOSAAF komitejas un pirmorganizācijas; bija paredzēts lūgt Baltijas kara apgabala karaspēka pavēlniekam armijas ģenerālim I.Bagramjanam veikt nepieciešamos pasākumus, lai līdz 1953.gada 1.oktobrim atmīnētu atsevišķus laukumus, kas piesārņoti ar sprādzienbīstamiem priekšmetiem un Latvijas PSR apgabala darbaļaužu deputātu padomju izpildu komitejām līdz 1953.gada 5.aprīlim iesniegt Latvijas PSR Ministru Padomei ziņas par atsevišķiem laukumiem, kurus ir nepieciešams atmīnēt.

Tādu lomu Latvijas PSR Osoaviachima, vēlāk jau pārdēvētais DOSAAF veica realizējot atmīnēšanas darbus.

Vēlāk, padomju laikā, atmīnēšanas un sprādzienbīstamu priekšmetu iznīcināšanas funkcijas pārņēma un veica Mehanizētā civilās aizsardzības pulka (tautā dēvētais Sužu pulks) Atmīnēšanas vads.

Lielāku vērību pretgaisa aizsardzībai

Cīņa, Nr.71 (17.11.1944) Lielāku vērību pretgaisa aizsardzībai galvaspilsētā

Lai nostiprinātu pretgaisa aizsardzību bija pieņemts LK(b)P Rīgas komitejas biroja 1944.gada 14.novembra lēmums par vietējo pretgaisa aizsardzību, uzdodot izveidot pretgaisa aizsardzības bataljonus, nodrošināt telefonu sakarus starp pilsētas aizsardzības štābu un rajoniem, kā arī ievērojamākajiem objektiem un novērošanas torņiem. Rīgas dzīvojamo māju un ievērojamāko objektu aizsardzībai izveidot paš aizsardzības kopas.

Osoaviachima Rīgas padomei bija uzdots izveidot kolektīvo pretgaisa aizsardzību — patvertņu sakārtošanu.

Partijas rajonu komiteju sekretāriem un rajonu izpildu komiteju priekšsēdētājiem bija uzdots 10 dienu laikā pārbaudīt pretgaisa aizsardzības stāvokli savā rajonā un arī turpmāk nepārtraukti kontrolēt pretgaisa aizsardzību. Bet komisariātiem (ministrijām), no to pakļautībā esošo uzņēmumu un iestāžu vadītājiem (izglītības, tirdzniecības, pārtikas, vietējās rūpniecības) pieprasīt, lai tie pievērstu vajadzīgo uzmanību pretgaisa aizsardzībai.

Kā varam nojaust, sekmīga pretgaisa aizsardzība lielā mērā bija atkarīga no pašiem pilsētas iedzīvotājiem, no tā, cik apzinīgi un aktīvi viņi izpildīja un atbalstīja pretgaisa organizāciju rīkojumus un darbu.

Aktīvi darbojās **Aizsardzības, aviācijas un ķīmiskās aizsardzības attīstības veicināšanas biedrība (OSAVIACHIM)**, kas rīkoja kursus, seminārus un praktiskās nodarbības pilsoņu apmācībai.

Skolās, iestādēs, rūpnīcās, namu pārvaldēs organizēja pulciņus, kuros sagatavoja iedzīvotājus arī normai “Gatavs pretgaisa un ķīmiskai aizsardzībai”.

Aizsardzības, aviācijas un ķīmiskās aizsardzības attīstības veicināšanas biedrības (OSAVIACHIM) kursu dalībnieki, sestā rindā otrā no labās Velta Spilveniece, 1944.gads (LUM 2863)

OSAVIACHIM – Padomju Armijas kaujas rezerves Goda raksts Veltai Spilveniecei par nopelniem pretgaisa ķīmiskās aizsardzības sabiedrisko instruktoru sagatavošanā, 1948.g. (LUM 2868)

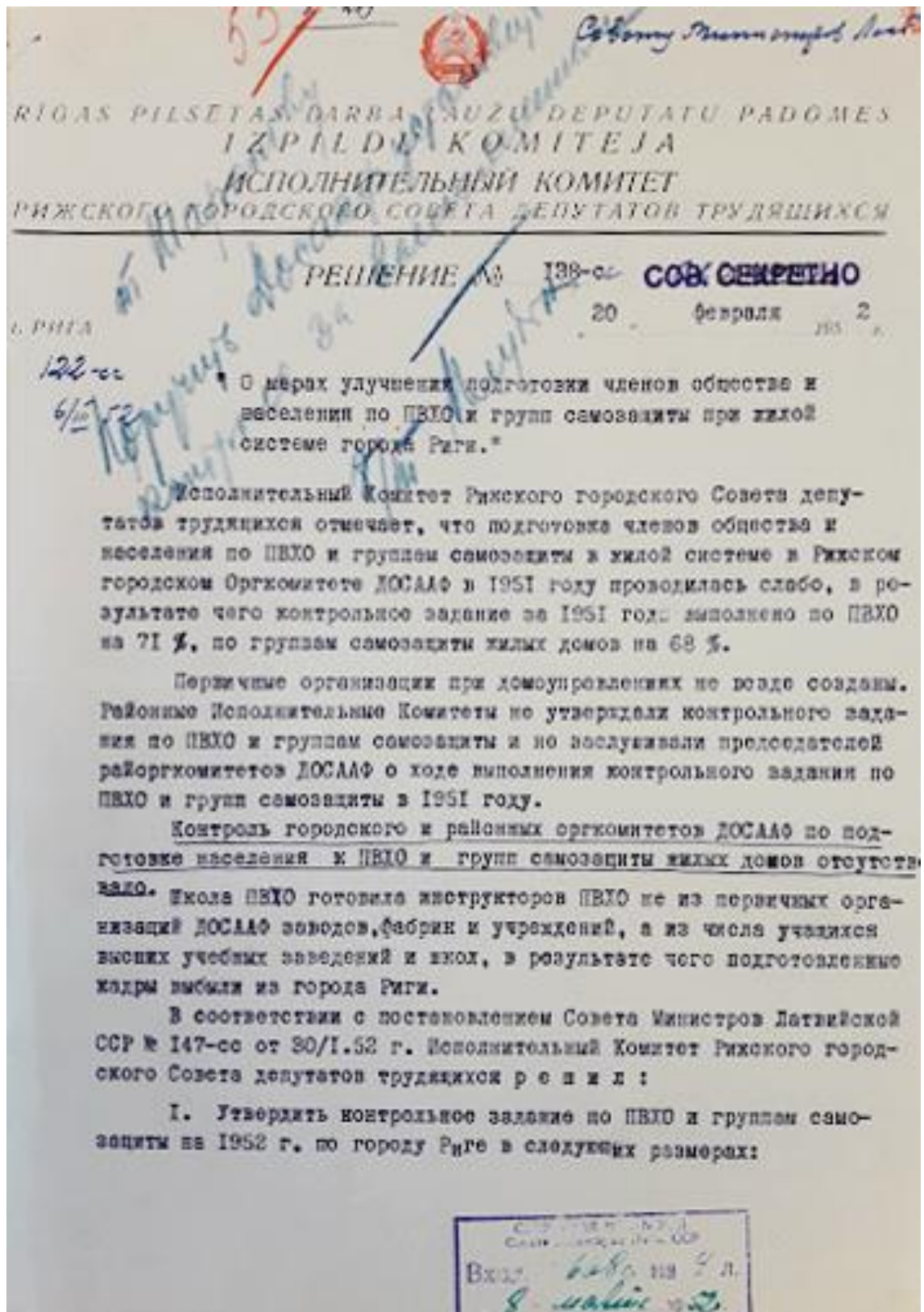
Brīvprātīgā biedrība „Osoaviachims” 1948.gadā sadalījās trijās pastāvīgās biedrībās: Vissavienības brīvprātīgā aviācijas veicināšanas biedrībā (DOSA V); Vissavienības brīvprātīgā armijas veicināšanas biedrībā (DOSARM); c) Vissavienības brīvprātīgā jūras kara flotes veicināšanas biedrībā (DOSFLOT).

Pieminēts, ka 1949.gadā pietrūka līdzekļu brošūru “DOSARM biedriem par pretgaisa aizsardzību” izdošanā. Latviešu valodā literatūra vēl nebija izdota un ierobežotā skaitā bija pieejami plakāti iedzīvotāju izglītošanai, kas arī atsaucās uz iedzīvotāju sagatavotības kvalitāti un kvantitāti.

Atskaitē par paveikto darbu 1951.gadā minēts, ka iedzīvotāji normai “Gatavs pretgaisa un ķīmiskai aizsardzībai” bija sagatavoti jau 104 % apmērā.

Fotostends iedzīvotāju pretkīmiskajā aizsardzībā iedzīvotāju izglītošanai, 1950.-1960.g.g.

Rīgas pilsētas deputātu padomes izpildkomitejas 1952.gada 20.februāra sevišķi slepenā lēmumā Nr.138-cc par pretgaisa ķīmiskās aizsardzības un paš aizsardzības grupu locekļu sagatavošanas pilnveidošanu atzīmēts, ka netika

pienācīgi izpildīts Latvijas PSR Ministru Padomes lēmums, pamatojoties uz ko uzdots apstiprināt kontroles uzdevumu pretgaisa ķīmiskās aizsardzības grupām 1952.gadam šādos apmēros:

- Sagatavot 22000 iedzīvotājus atbilstoši pretgaisa ķīmiskās aizsardzības normām, 60 instruktorus, 125 pašaizsardzības grupu vadītājus, 875 posmu vadītājus un 5500 ierindas biedrus, noteikt kontroluzdevumus pilsētas rajoniem, uzdot uzņēmumu un mācību iestāžu vadītājiem komandēt cilvēkus uz sabiedrisko instruktoru sagatavošanas kursiem, uzdot pilsētas dzīvokļu pārvaldes priekšniekam 1952.gadā izveidot ugunsdzēsības posteņus 125 namu pārvaldēs ar mērķi praktisko nodarbību organizēšanai u.tml..

- 2 -	
Подготовить:	
1/ население по нормам ПНХО	22000 чел
и том числе детей по 8 часовым нормам	5000 "
2/ инструкторов - общественников ПНО	60 "
3/ 125 групп самозащиты жилой системы в том числе:	
а/ начальников групп самозащиты	125 чел.
б/ командиров звеньев групп самозащиты	875 "
в/ рядового состава групп самозащиты	5500 "
2. Утвердить контрольные задания по районам города согласно приложению № I	
3. Обязать Исполнительные комитеты районных Советов депутатов трудящихся г. Риги:	
а/ оказать практическую помощь ДОСААФ в безусловном выполнении контрольных заданий;	
б/ не реже 2 раза в год заслушивать председателей районных оргкомитетов ДОСААФ о ходе подготовки населения к ПНХО и групп самозащиты;	
в/ для проведения практических занятий с группами самозащиты в каждом районе прикрепить для учебных целей одно убежище и два жилых дома, оборудованных противопожарным инвентарем;	
г/ оказать помощь в создании до 15/III.1952 года при рай-оргкомитетах ДОСААФ секций ПНХО	
4. Обязать директоров заводов, фабрик, учреждений и учебных заведений г. Риги из числа первичных организаций ДОСААФ выделить по одному человеку на курсы инструкторов общественников ПНХО с отрывом от производства сроком на шесть дней.	
5. Обязать начальника Горжилуправления /т. ЧАХАР /:	
а/ в течение 1952 года для проведения практических занятий оборудовать пожарные посты в 125 домоуправлениях;	
б/ дооборудовать имеющиеся при домоуправлениях красные уголки для проведения занятий с группами самозащиты;	
в/ оказать помощь в создании первичных организаций ДОСААФ при каждом домоуправлении;	

Latvijas Ļeņina Komunistiskās jaunatnes savienības centrālās komitejas (ĻKJS CK) atskaitē IX kongresam (Padomju Jaunatne Nr.59 1952.03.22.) Latvijas ĻKJS CK sekretārs E.Bēmanis atzīmēja, ka “rajonos, kur nav stadionu, jau šai gadā jāuzsāk to celšana. Komjaunatnes organizācijām jābūt masu sporta pasākumu iniciatorēm, tām jāiesaista visa jaunatne fizikultūras un sporta nodarbībās. Komjaunatnes Statūti prasa, lai VĻKJS biedri neatlaidīgi apgūtu militāras specialitātes. Tomēr republikas komjaunatnes organizācijas līdz šim laikam ļoti vāji piedalās DOSAAF darbā. Mums jāizbeidz kara-fizikultūras darba nenovērtēšana jaunatnes vidū. Komjaunatnes organizācijām visnotaļ jāpalīdz jaunatnei, kas grib apgūt militāri tehniskas zināšanas, kopā ar DOSAAF un Sarkanā krusta organizācijām organizēt «Gatavs pretgaisa un ķīmiskajai aizsardzībai» un “Gatavs darbam un aizsardzībai” GDA nozīmju ieguvēju sagatavošanu.”

Krūšu nozīme «Gatavs pretgaisa un ķīmiskajai aizsardzībai»

1952.gadā līdz 1.oktobrim pretgaisa un ķīmiskai aizsardzībai normām bija sagatavoti 72 009 cilvēki (no tiek 35016 pieaugušie un 36993 bērni), 1424 sabiedriskie instruktori; sagatavotas 151 pašaizsardzības grupas (6695 cilvēki). Republikas pilsētās, rajonos bija organizētas 83 VPGA komandu mācības, kurās piedalījās 1126 cilvēki. Galvenokārt sacensībās veica šādus uzdevumus: degbumbu izraisītā ugunsgrēka dzēšana; šaušana gāzmaskā, cietušā pārvietošana nestuvēs, gāzmaskas uzvilkšana, apkārtnes degazācija (apkārtnes dezinfekcija ar hlorkaļķi).

ОБОРОТНОЕ ОБЩЕСТВО СОЛДЕСНИ-АРМИИ, АВАИЦИ И ФЛОТА (ДОСААФ-СССР) РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ОРГКОМИТЕТ ЛАТВ. ССР c. Рига, ул. Раисы М. 1, комн. 22302	АРМИЯ, АВАИЦИ И ФЛОТА АРМИЯНАС ВЕЛЛАВЕННИК АВАИЦИНАС СЕДРИБАС (ДОСААФ) LATVIJAS PSR REPUBLIKAS ORGKOMITEJA Rīga, Valsts iela Nr. 1, kbm. 22302
---	--

a/c
53
22. Октября 1954 г.

СЕРТИФИКАТ № 1
 Вых. 2953 от 2.10.54
 20 октября 1954

СЕКРЕТАРЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА
 КОМУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ ЛАТВИИ
 ПРЕДСЕДАТЕЛЬ СОВЕТА МИНИСТРОВ ЛССР.

На Ваш № 1285 от 15.X.1954 года.

Докладываю о ходе выполнения Постановления Совета Министров Латвийской ССР № 1142 от 21 августа 1954 года о работе организации ДОСААФ по подготовке населения нормам ПЗО и МПЗО.

По состоянию на 1 октября этого года, проделана следующая работа:

1. Подготовка населения нормам ПЗО, при задании 65.000, выполнена на 72009 человек /из них 38015 чел. взрослых, 34.994 чел. детей/.
2. Закончена подготовка инструкторско-общественников ПЗО. При задании подготовить 700 человек, подготовлено 1424 человека. В основном этот контингент подготовлен, привлечен к практической работе по подготовке населения.
3. При плане подготовки 1,8 групп самозащиты жилого сектора, ныне подготовлено 151 группа самозащиты /4695 человек/. В настоящий момент готовится 44 группы, а до конца года будет подготовлено не менее 40 групп самозащиты.
4. В период с апреля по июль месяцы с.г. в городах и районах Республики проведены 84 соревнования ПЗО команд переноски организации с участием 1126 чел.

В соревнованиях выполнялись с основным следующие упражнения:

1. Тушение пожара от жидкостной защитательной аннубомбы.
2. Стрельба в противотанке.
3. Переноска пострадавшего на носилках.
4. Надевания противогаза из положения "Наготове".
5. Дегазация местности воздушным дегазационным прибором.

Подготовка групп самозащиты жилого сектора в городах Зентспиле, Лиепая и Елгава ведется слабо. Городские Исполкомы Советов Депутатов трудящихся после принятия решений на сессиях заседания контроля за подготовкой групп самозащиты не установили. На заседаниях комитетов эти вопросы не заслушивались.

Республиканский Оргкомитет ДОСААФ ЛССР 24 июля на № 1816 обратил внимание председателя Зентспильского Городского Исполкома на неудовлетворительное состояние работы по ПЗО и МПЗО по городу Зентспиле и просил принять меры. Аналогичным письмом от 1814 от 2. июля был поставлен в известность председатель Лиепайского городского Исполкома о состоянии дел по ПЗО и МПЗО. Ввиду отсутствия вторичных напомнимов, письма оставлены без ответа.

1954.gadā DOSAAF veica iedzīvotāju masveida militāro un sporta sagatavošanu dažādās specialitātēs. Pēc kontroluzdevuma plāna atbilstoši "Gatavs pretgaisa un pretķīmiskai aizsardzībai" normai bija uzdots sagatavot 65 000 cilvēkus, taču sagatavoja 72 014 cilvēkus, bet noteikto 600 sabiedrisko

ДОБРОВОЛЬНОЕ ОБЩЕСТВО СОПНИКОВ
ARMEE, AVIATION И ФЛОТА (ДОСААФ) СССР
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ КОМИТЕТ
ЛЭТИС ОУР
P. Pasa, 30. Riga M-2. Tēlsp. 1007

ARMĒJA, AVIACIJAS UN FLOTES VEIDROŠANAS
TISIAVEENMAS MINISTRIJATGAS BIJUMBRAS
(DOSAAF)
LATVIJAS PSR
REPUBLIKAS KOMITEJA
Māks. Kapaļas ielā Nr. 30. Tālrunis 1007

№ 1804

18. октябрь 1955 г.

РЕСПУБЛИКАНСКОМУ СОВЕТУ МИНИСТРОВ ЛАТВИЙСКОЙ ССР

Госплану ЛАТССР В.З.

Для подготовки населения к противостановой защите необходимо выдать комплект плакатов к вывеске на латышском языке орудия и памятники.

Всего областного комитета просит выделить бюджетом:

1. На вывески в кружках 2 плакатов по 10 тысяч знаков,	
а/ Стоимость 2 вывесок по 1750 х 2 =	15.750 р.
б/ Надание 2 плакатов по 10 тыс. знаков,	21.600 р.
в/ Стоимость бумаги 680 кг. х 5 р. 50 к. кг.	3.400 р.
г/ Работа художника	1.500 р.
2. Надание на латышском языке 7000 шт. программ и	
5000 шт. памяток	8.500 р.
ВСЕГО:-	51.000 р.

Кроме того прошу Вашего распоряжения председателю Госплана выделить 680 килограмм типографской бумаги с оптимизацией с.д.

Председатель Республиканского Комитета Досааф Латвийской ССР

Исполнитель
Виктор Рашин от 1955

Итого 9202
281 X 100-500

Итого 1854

Vēlāk, decembrī DOSAAF priekšsēdētājs nosūta vēstuli Latvijas PSR Ministru Padomes priekšsēdētājam kur raksta, ka 1 milj. 390 tūkst. iedzīvotāju apmācībai nepieciešami 3 tūkst. kg ofsetas un 3 tūkst. kg litogrāfijas papīra 8 tūkst. plakātu komplektu izgatavošanai. Plakātu komplekts sastāv no 6 lapām, kur atspoguļoti: - Atomsprādziena attēls; - Atomsprādziena postošie faktori; - Radioaktivitāte; - Ķēdes reakcija; - Iedzīvotāju pienākumi VPGA jautājumos dzīvojamā mājā; - Pašpalīdzība un savstarpējā palīdzība atomsprādziena gadījumā.

LATVIJAS PSR

Вентспилс rajona Darbālaužu
deputātu padomes
IZPILDU KOMITEJA

S. S l e p e n ā .
Л А Т В И Й С К А Я С С Р

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
Вентспилсского районного Совета
депутатов трудящихся

№ 3 - 84

6. janvārī 1956.g.

Latvijas PSR Ministru Padomei.

Ventspils rajona izpildu komiteja nosūta sašaurinātās izpildu komitejas sēdes protokolu Nr. 3-ss, lēmumu Nr. 367-ss un darba plānu " Par Ventspils rajona iedzīvotāju sagatavošanu pretatomu aizsardzībai. Pielikumā: protokols Nr. 3-ss uz 1 lapas, lēmums Nr. 367-ss uz 2 lapām un darba plāns uz 2 lapām.

Ventspils rajona darbālaužu deputātu Padomes izpildu komitejas priekšsēdētājs: *Vende*

Спец. ЦЕРТОП
1956 г.
ВХ. № 5
Уд. Совета
Министров Явля. ССР

LPRRT 28. tipogrāfija, Ventspils 349 1500

Ne visās Latvijas PSR pašvaldībās iedzīvotāju apmācība pretgaisa aizsardzībai norisinājās atbilstoši Latvijas PSR Ministru padomes lēmumiem un direktīvām.

1956.gada 14.aprīlī tika pieņemts jauns „PSRS Aizsardzības ministrijas nolikums par vietējo pasīvo pretgaisa aizsardzību”, kas attiecās uz iedzīvotāju obligāto izglītošanu aizsardzībai pret masu iznīcināšanas ieročiem.

Piemēram, Talsu rajona darbaļaužu deputātu padomes Izpildu komitejas 1957.gada 2.oktobra slepenajā lēmumā Nr.134-s “Par VPGA dienestu darbu un iedzīvotāju apmācību Talsu rajonā” izvērtējot pretgaisa aizsardzības stāvokli rajonā, norādīti būtiski trūkumi, par to, ka mācības norit formāli un daļa uzsāktās mācības pārtrauktas, DOSAAF komitejā nav precīzas uzskaites par mācību gaitu, iedzīvotāji pēc 10 stundu programmas apmācīti 30 %, bet pēc 22 stundu programmas tikai 18 % apmērā utt.

Tālāk doti norādījumi trūkumu novēršanai. Bija uzdots iestādēs un uzņēmumos pārorganizēt pretgaisa aizsardzības formējumus dibinot paš aizsardzības grupas, vai unitārās vienības.

Slepeni.
LATVIJAS PSR
TALSU RAJONA
DARBAĻAUŠU DEPUTATU PADOMES
IZPILDU KOMITEJA

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
ТАЛСИНСКОГО РАЙОННОГО СОВЕТА
ДЕПУТАТОВ ТРУДЯЩИХСЯ

№ _____ 1957. g. r. _____

L ņ u m s Nr.134-8
Talsos, 1957.g.2.oktobri.
Par VPGA dienestu darbu un iedzīvotāju apmācību
Talsu rajonā.

Apmērojot pretgaisa aizsardzības stavokli rajonā, rajona izpildu komiteja konstatē, ka šinī ziņā ir lieli trūkumi. PGA rajona stabs nav kontrolējis un devis vajadzīgos norādījumus dienestu priekšniekiem, ka rezultāta atsevišķi dienesti nav veikusi visus pasākumus kas saistīti ar sagatavošanos pretgaisa aizsardzībai. Norādījumi par paš aizsardzības grupu, unitāro vienību un posteju organizēšanu rajonā nav izpildīti. Iedzīvotāju un pretgaisa aizsardzības vienību personāla sastāva apmācības norit nepatērinoši. Iedzīvotāji pēc 10 stundu programmas apmācīti 30 %, bet pēc 22 stundu programmas tikai 18% apmācīti. Sabiedriskie instruktori atbildību par visu iedzīvotāju apmācību pretgaisa aizsardzībai sava teritorijā.

4. Noteikt ka PGA paš aizsardzības grupu un unitāro vienību priekšnieki apmācīti darba laikā pēc 70 stundu programmas laikā no š.g. 11.novembra līdz 17.novembrim, bet sabiedriskie instruktori pēc 40 stundu programmas no š.g. 18.novembra līdz 24.novembrim. Pretgaisa aizsardzības formējumu personāla sastāva apmācības pēc paredzētās programmas uzsākt nekavējoties pēc paš aizsardzības grupu priekšnieku sagatavošanas un pabeigt 1957.gadā. Mācības izvest ārpus darba laika.

5. Noteikt, ka visi pretgaisa aizsardzības apmācībai padotie rajona iedzīvotāji no 16 gadiem un vecāki apmācīti pēc paredzētās programmas 22 stundas ārpus darba laika. Kur instruktori jau sagatavoti, mācības uzsākt nekavējoties, kur nav sagatavoti mācības uzsākt pēc to sagatavošanas un pabeigt visu iedzīvotāju apmācību līdz 1958. gada maijam.

6. Apstiprināt ka pašniedzējus pretgaisa aizsardzības sabiedriskie instruktoru un paš aizsardzības grupu priekšnieku sagatavošanai, saskaņā ar pielikumu Nr.3.

7. Uzdot DOSAAF un Sarkanā Krusta rajona komitejam (b.b. OSIPOVAM un BEKMANEJ) sagatavot vajadzīgos mācības līdzekļus, telpas un nodrošināt normālu mācības gaitu grupām, kas mācīties darba laikā. Sākt līdz š.g. 1.novembrim jau apmācītus instruktorus uz instruktažu un dot norādījumus par nekavējoties mācības uzsākšanu.

8. Uzdot Talsu pilsētas izpildu komitejai (b.SMIIGAINIM) nodrošināt ar nakts mītnēm mācību kursus.

9. Uzdot PGA pilsētu, ciemu, dienestu un objektu priekšniekiem, kur mācību programma jau izņemta, izvest regulāras termiņu nodarbības reizi ceturksnī.

10. Brīdināt PGA dienestu, pilsētu, ciematu, ciemu un objektu priekšniekus, vienību komandierus un visu pretgaisa aizsardzības dienesta personāla sastāvu, ka visi dokumenti un sarakstīšanas kas attiecas uz pretgaisa aizsardzības dienestu ir slepeni un modrības neievērošana šinī jautājumā var kaitēt valsts interesēm.

(Jemeljanova)
Talsu rajona darbaļaužu deputātu Padomes
izpildu komitejas priekšsēdētāja.

(Lagzdips)
Talsu rajona darbaļaužu deputātu Padomes
izpildu komitejas sekretārs.

1. R. Br

Rakstīts 3 eksempl.
1 eks.lieta-rajona
PGA staba.
1 eks.- Latvijas PSR
Ministru Padomei.
1 eks.-republikas
PGA stabam.

18c
Birma Bakas...

1958.gadā uzsāka un bija uzdots 1959.gadā veikt sabiedrisko instruktoru pārkvalifikāciju un visus pieaugušos pilsoņus sagatavot pēc I pakāpes normām «Gatavs pretgaisa aizsardzībai».

Krūšu nozīme «Gatavs pretgaisa aizsardzībai»

1959.gada sākumā DOSAAF centrālā komiteja izdeva mācību grāmatu par pretgaisa aizsardzības jautājumiem, kur varēja rast atbildes uz visiem jautājumiem, kas nepieciešami, lai izpildītu kompleksa “Gatavs pretgaisa aizsardzībai” normas.

Latvijas PSR Vietējās pasīvās gaisa aizsardzības priekšnieks ziņoja LPSR MP priekšsēdētājam par to, ka uz 1958.gada 1.janvāri republikā bija apmācīti 382 tūkst. cilvēki pēc 22 stundu programmas, kas sastāda 54 % no gadā plānotā apjoma un ietver 33 % no kopējā iedzīvotāju skaita.

1955.gada 29.jūnijā PSRS Ministru Padome pieņēma lēmumu "Par pasākumiem VPGA gatavības pilnveidošanā, lai aizsargātu iedzīvotājus un rūpniecības objektus no kodolieročiem" un "Par medicīniskās palīdzības pasākumu nodrošināšanu iedzīvotājiem kodolieroču pielietošanas gadījumā."

1949.gadā, bet pēc tam 1956.gadā precizēja vietējās pasīvās pretgaisa aizsardzības uzdevumus, kā arī vietējo civilās aizsardzības vienību struktūru. Tika skaidrāk noformulēta to nozīme un būtība. Definēja, ka civilās aizsardzības vienības ir valsts aizsardzības pasākumu sistēmas sastāvdaļa, kas paredzēta, lai aizsargātu iedzīvotājus no jauniem kaujas ieročiem, radītu drošu darba vidi un nepārtrauktu darbību valsts ražošanas uzņēmumos, ja tiek veikti uzbrukumi no gaisa, kā arī palīdzētu cietušajiem un veiktu glābšanas darbus. Sakarā ar

atomieroču ieviešanu bruņojuma arsenālā no 1956.gada Vietējai pretgaisa aizsardzībai bija uzdots aizsargāt iedzīvotājus varbūtējā atomkarā un aizmugures rūpniecības objektu darbības nodrošināšana, īpašu uzmanību pievēršot rūpnīcām, kur ražoja produkciju armijas vajadzībām.

Krūšu nozīme “Vietējās pasīvās gaisa aizsardzības teicamnieks”

Par aktīvu dalību VPGA pilnveidojošos pasākumos, daļu un struktūrvienību labiem un teicamiem kaujas un politiskās sagatavotības rādītājiem, iedzīvotāju pretgaisa aizsardzības apmācības organizāciju, ar krūšu nozīmi “Vietējās pasīvās gaisa aizsardzības (VPGA) teicamnieks”, apbalvoja VPGA formējumu, štābu, dienestu personālsastāvu, kā arī objektu VPGA priekšniekus un pretgaisa aizsardzības sabiedriskos instruktorus.

LKP Centrālās Komitejas pārskata referātā (1958.01.24 Padomju Jaunatne) Latvijas Kompartijas XV kongresam likts uzsvars uz mūsu Dzimtenes aizsardzības spēju nostiprināšanas nepieciešamību, karaspēka kaujas gatavības celšanu, partijas politiskā darba uzlabošanu Padomju Armijā un Jūras Kara Flotē.

Partijas organizācijām uzdots sistemātiski rūpēties par vietējo pretgaisa aizsardzību, iedzīvotāju apmācīšanu aizsardzībai pret kodoluzbrukumiem, DOSAAF darba uzlabošanu.

PSRS DOSAAF (Vissavienības Sarkanā Karoga ordeņa armijas, aviācijas un flotes sadarbības brīvprātīgā biedrība) Centrālās Komitejas Goda raksts Latvijas PSR Republikāniskās DOSAAF komitejas Vietējās pretgaisa aizsardzības Rīgas skolai par sekmīgu kontroles uzdevumu izpildi sagatavojot Vietējo pretgaisa aizsardzības kontingentu, 1958.gada 12.aprīlis (LUMp 1491)

Vietējā pasīvā gaisa aizsardzība

Spēcīga sanitārā kopa — katras Sarkanā Krusta organizācijas lepnums!

Sevišķi aktīvi Sarkanā Krusta biedrība darbojās kara laikā, mobilizējot savus biedrus palīdzības sniegšanai ievainotajiem un slimiem frontē un aizmugurē.

1944.gada augustā izveidoja biroju LPSR Sarkanā Krusta biedrības darbības atjaunošanai. Galvenie uzdevumi bija veicināt darba un dzīves veselības apstākļu uzlabošanu, sniegt palīdzību vietējai pretgaisa aizsardzībai, aktīvi darboties civiliedzīvotāju veselības aizsardzības jomā.

Sarkanā Krusta organizācijas turpināja rezerves medicīnisko māsu un sanitāro kopnieču sagatavošanu. Organizēja sanitāro kopu un posteņu apmācību, slimnieku kopēju apmācību, sanitāri izglītojošo darbu – sabiedrisko sanitāro inspektoru apmācību un iedzīvotāju masu sanitārās aizsardzības sagatavošanu normai “Gatavs sanitārai aizsardzībai”.

Sanitārās kopas darbojās fabrikās un rūpnīcās, kolhozos un padomju saimniecībās, dažādās iestādēs, mācību iestādēs, skolās u.c., bija izveidots un apgādāts ar medikamentiem un iekārtām plašs sanitāro posteņu un sanitāro kopu tīkls.

Sanitāros posteņus sagatavoja sniegt pirmo medicīnisko palīdzību nelaimes gadījumos un izskaidrot sabiedrībai sanitārijas un higiēnas jautājumus.

Krūšu nozīmes “Gatavs PSRS sanitārai aizsardzībai”

Pēckara gados sevišķu vērību piegrieza speciālu glābšanas komandu izveidošanai. Veidoja arī jaunatnes gaisa aizsardzības kopas, kurās iesaistīja 14.-18.gadus vecus jauniešus. Jauniešus apmācīja izpildīt ziņnešu un novērotāju posteņu dienesta pienākumus, ugunsdzēsības pienākumus un pirmās palīdzības sanitārā dienesta pienākumus.

Krūšu nozīme skolu jaunatnei
“Esi gatavs PSRS sanitārai aizsardzībai”

Krūšu nozīme “Gatavs PSRS sanitārai aizsardzībai” II pakāpe

Prast un sniegt pirmo palīdzību sev un savam biedram bija katra skolnieka un pioniera pienākums.

Krūšu nozīme “PSRS sanitārās aizsardzības teicamnieks

Ar krūšu nozīmi "PSRS sanitārās aizsardzības teicamnieks" apbalvoja par aktīvu militārās medicīnas zināšanu propagandu un normatīvu veiksmīgu nokārtošanu.

Laikrakstā Madonas Arājs, Nr.49 (08.06.1945) rakstā "Sarkanā Krusta sanitārās kopas" teikts: "Sarkanā Krusta biedrību darbs sanitārās aizsardzības laukā prasa, lai uz vietām būtu pastāvīgas, cieši saliedētas, labi apmācītas speciālas formācijas. Tādas formācijas ir sanitārās kopas. To pamatuzdevums ir iesaistīties sociālistiskās Dzimtenes sanitārās aizsardzības stiprināšanas darbā, kā arī organizēt un izlietot visus līdzekļus, lai padarītu veselīgākus darba tautas apstākļus. Darba organizētāji ir sanitārie kopnieki. Lai sagatavotu to kadrus, sarīkos kursus, kas notiks Madonā. Mācību ilgums 150 stundas. Nepieciešama vismaz 4.klašu pamatskolas izglītība. Kopniekiem, kas beiguši kursus, izsniedz īpašas apliecības, kurās minēts iegūtais nosaukums. Kopnieki nēsā viņiem piešķirto formas tērpu, priekšnieki bez tam izpildāmā dienesta nozīmi. Kursos var pieteikties pie Sarkanā Krusta komitejas priekšsēdētājas L. Liepiņas (Madonas apriņķa izpildu komitejā). L. Liepiņa, Mad. apr. SKK pr.-tāja L. Liepiņa"

1946.gadā bija izdota Mācību grāmata sanitārām kopām.

Fragments no laikraksta Komunisti (Liepāja), Nr.272 (17.11.1948)

1948. gadā Liepājas laikraksts informēja, ka

"...Liepājā ir jau ap 4 000 Sarkanā Krusta biedrības biedru, 82 pirmorganizācijas, vairāk kā 100 sanitāro posteņu; pēdējie šogad vien snieguši pirmo palīdzību 3 325 gadījumos. Ap 1 900 liepājnieku nolikuši normu "Gatavs sanitārai aizsardzībai", vairāk kā 600 skolnieku ir nolikuši normu "Esi gatavi sanitārai aizsardzībai". Liepājā sagatavots arī liels skaits sanitāro kopnieču un ir vairāk kā 70 sanitāro inspektoru. Sarkanā Krusta biedrības Liepājas organizācija par, medicīnas māsām sagatavojusi ap mēram 140 biedres. Bez tam Sarkanā Krusta biedrības Liepājas pilsētas organizācija šogad sarīkojusi ap 70 lekciju par dažādām veselības aizsardzības tēmām un vairāk kā 300 grupu pārrunas par šiem jautājumiem."

Sākumā tika rīkotas sanitāro kopu starprajonu sacensības un pēc tam sacensības republikas mērogā. Par republikāniskajās sacensībās iegūto I vietu piešķīra LPSR Sarkanā Krusta biedrības Centrālās komitejas ceļojošo Sarkano karogu "Labākajai sanitārajai kopai", II vietai piešķīra Ceļojošo sudraba kausu, III vietu apbalvoja ar LPSR Sarkanā Krusta Centrālās komitejas goda rakstu.

Sanitāro posteņu sacensības organizēja arī skolās un pēc tam rajona mērogā. Skolēnus iesaistīja arī lielāka mēroga sacensībās, kur viņiem vajadzēja iejusties "ievainoto" lomā. Tika iekārtoti sanitārie stūrīši.

Piemēram, programmas "Objekts pretgaisa ķīmiskās aizsardzības laikā" ietvaros vispirms kopu dalībnieces pārbauda praksē savas teorētiskās zināšanas, pēc tam

jāprot atdzīvināt dūmos pagībušu, jāsniedz pirmā palīdzība smagos apdegumu gadījumos un kā gūtākie pārbaudījumi bija pārvarēt šķēršļu joslas un transportēt ievainoto pāri dažādiem šķēršļiem.

Neliels ieskats par sanitāro kopu sacensībām 1950.gados-

1955.gada janvārī Rīgā notika republikāniskās sacensības par rūpniecības uzņēmuma labāko sanitāro posteni, kur piedalījās Rīgas, Liepājas, Kandavas un republikas pilsētu rūpniecības uzņēmumu pārstāvji, arī Daugavpils Motociklu un velosipēdu ķēžu rūpnīcas sanitārais postenis, kurš starp septiņām komandām, ieņēma trešo vietu. Pirmās divas vietas izcīnīja Rīgas komandas.

Lauksaimniecības tehnikuma audzēknes sacenšas par slimnieku ātrāku ievietošanu sanitārajā automašīnā. V. Beļeviča foto

Attēlos iemūžināti mirkļi no Latvijas PSR Sarkanā Krusta sanitāro kopu neklātienes sacensību norises 1956.gada nogalē, kur sacenšas Jēkabpils Lauksaimniecības tehnikuma audzēknes, kuras sacensībās ieguva trešo vietu.

LPSR Sarkanā Krusta Centrālā komiteja 1957.gadā rīkoja neklātienes vasaras republikāniskās sanitāro kopu sacensības, kur republikas pilsētās un rajonu centros sacentās 69 kopas. Vēlāk Republikāniskā tiesnešu komisija noteica sanitāro kopu sacensību rezultātus visā republikā. Pirmās vietas ieguvēji bija Daugavpils rūpnīcas “Motovelo cep” sanitārā kopa.

Pēc Nacionālajā bibliotēkā pieejamā materiāla var secināt, ka īpaši aktīvi sacensības tika rīkotas 1958.gadā un 1959.gadā, arī sadarbībā ar DOSAAF komiteju.

1958.gadā Oliņkalnā rīkoja sanitāro kopu starprajonu sacensības, kur piedalījās Pļaviņu, Krustpils, Madonas, Līvānu un Jēkabpils rajonu sanitārās kopas no dažādiem uzņēmumiem, iestādēm un skolām. Ap 150 jauno sanitāru demonstrēja savas prasmes pirmās medicīniskās palīdzības sniegšanā. Toreiz pirmo vietu ieņēma Pļaviņu rajona rūpniecības kombināta sanitārā kopa.

1958.gada maijā Rīgā, Uzvaras dienai veltītajās Proletāriešu rajona uzņēmumu, fabriku sanitāro kopu sacensībās piedalījās apmēram pieci simti jauniešu un gados vecāku sievietes. Un vēlāk, Rīgā jau sacentās Rīgas pilsētas rajonu sanitāro kopu sacensību uzvarētāji.

Attēlā: sanitāru kolona Gorkija ielā. D.Gedzjuna foto, 1958.g.27.05.

Īsi par skolu jaunatnes sacensībām: 1959.gada marta svētdienā, Liepājā, 5.vidusskolā pulcējās 20 sanitārie posteņi no desmit pilsētas skolām, kur sacensību dalībnieki demonstrēja prasmi sniegt pirmo medicīnisko palīdzību, kā arī zināšanas higiēnā un sanitārijā. Atšķirībā no iepriekšējām skatēm visi sanitārie posteņi bija uzrādījuši labas zināšanas un iemaņas. Jaunāko un vecāko grupu pirmo vietu ieguvēji saņēma ceļojošos kausus un nozīmes «PSRS sanitārās aizsardzības jaunajam teicamniekam». Otro vietu ieguvēji saņēma ceļojošos vimpelus, bet trešo vietu ieguvēji bija apbalvoti ar Latvijas Sarkanā Krusta biedrības Centrālās Komitejas goda rakstiem.

Krūšu nozīme «PSRS sanitārās aizsardzības jaunajam teicamniekam», kas tika pasniegtas skolu jaunatnei par teicamu piedalīšanos sacensībās

Attēlā: sacensību moments (1. vidusskola) un uzvarētāji jaunākajā grupā - 4. vidusskolas sanitārais postenis

Attēlā: jaunie sanitāro kopu dalībnieki sagatavo pārsējus, 1959.gada 12. aprīlis Grobiņā, Liepājas rajons

Šie nedaudzie fotoattēli raksturo nopietnu pieeju uzdevumu veikšanai, kā arī liecina par sanitāro kopu, sanitāro posteņu labu sagatavotību Vietējās pretgaisa aizsardzības uzdevumu veikšanai.

Izmantotā literatūra, interneta resursi, atmiņu pieraksti un citi avoti:

1949.gada 12.augusta Ženēvas konvencijas, Latvijas sarkanais krusts, 1997.g.

Latvijas Kareivis, Nr.59 (15.03.1934)

Latvijas Kareivis, Nr.228 (07.10.1936)

Edgars Andersons Latvijas bruņotie spēki un to priekšvēsture, (1983)

Ventas Balss, Nr.118 (17.10.1936)

Kurzemes Vārds, Nr.237 (18.10.1937)

Saldus Avīze, Nr.289 (11.01.1938)

Latvijas Kareivis, Nr.27 (02.03.1937) Oficiālā daļa

Vald. Vēstn. (1934.g., 238 nr.),

Latvijas Kareivis, Nr.223 (01.10.1938)

Jaunākās Ziņas, Nr.51 (04.03.1937)

Avīzē Latvijas Kareivis, Nr.210 (16.09.1938)

Rīts, Nr.264 (26.09.1937)

Atpūta, Nr.726 (30.09.1938)

Zemgales Balss, Nr.240 (21.10.1938)

Brīvā Zeme, Nr.238 (19.10.1938)

Jaunākās Ziņas, Nr.212 (19.09.1939)

Rīts, Nr.258 (18.09.1939)

Padomju Latvija, Nr.70 (30.10.1940)

Liesma (Valmiera), Nr.69 (01.01.1941)

Cīņa, Nr.96 (20.04.1941)

Cīņa, Nr.20 (22.01.1941)

Ventas Balss, Nr.37 (12.05.1942)

Ventas Balss, Nr.15 (20.02.1942)

Malienas Ziņas, Nr.44 (04.11.1943)

LVA, 270.f., 1.s.apr., 852.l., 98., 99.lp.

Bērniņa 1948.11.01

Daugavas Vēstnesis, Nr.84 (09.04.1944)

Komunisti (Liepāja), Nr.56 (20.03.1959)

Padomju Daugava (Daugavpils), Nr.197 (19.12.1957)

Jaunais Ceļš (Aizpute), Nr.59 (20.05.1958)

Sarkanais Stars (Gulbene), Nr.64 (29.05.1954)

1954.11.27 Cīņa

Cīņa, Nr.169 (19.07.1957)

Brīvā Daugava (Jēkabpils), Nr.10 (22.01.1957)

Cīņa, Nr.118 (21.05.1958)

Cīņa, Nr.110 (11.05.1958)

Cīņa, Nr.124 (28.05.1958)

Komunisti (Liepāja), Nr.56 (20.03.1959)

Komunisti (Liepāja), Nr.95 (16.05.1959)

<https://www.sovietznak.ru>

<https://streetmarket.ru>

<http://www.allfaler.ru>

Latvijas Valsts Arhīva dokumenti Fonda Nr.270 apr.nr.1-c Lietas; 54; 168